

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

15^E JAARGANG

WOENSDAG 5 NOVEMBER 1930

No. 775

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van
Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J.
Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen
Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbuis; Jan Schilthuis;
Mr. O. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per
jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het
Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ont-
vangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoo-
ver daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijff & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rot-
terdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-
rekening No. 6729.

4 NOVEMBER 1930.

Het naderen van de maandswisseling deed de vraag
naar callgeld vrij snel toenemen en Zaterdag werd tot
2 pCt. betaald. Ook voor wissels was men iets minder
gemakkelijk, zoodat de rente steeg van $1\frac{7}{16}$ tot $1\frac{9}{16}$ à
 $1\frac{5}{8}$ pCt. Zaterdag ontstond er echter vrij groote vraag
naar wissels, waarschijnlijk voor buitenlandsche reke-
ning, welke vraag ook gisteren bleef aanhouden en
daar het aanbod nog steeds zeer beperkt is, ging de
geheele stijging weder verloren. De vraag naar call-
geld bleef echter aanhouden, zoodat in deze rente nog
geen verandering kwam. De prolongatierente onder-
ging weinig verandering; meestal werd $1\frac{1}{2}$ pCt. ge-
noteerd.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft
de post binnenlandsche wissels een stijging van f 3,6
miljoen te zien. De beleeningen blijken met f 31,3
miljoen te zijn toegenomen. Het renteloos voorschot
aan het Rijk daalde met f 15 miljoen.

De goudvoorraad der Bank vertoont een stijging
van f 400.000. De zilvervoorraad nam met f 300.000
af. De post papier op het buitenland en de diverse
rekeningen op de actiefzijde van de balans stegen resp.
met f 75.000 en f 1,9 miljoen.

De biljettencirculatie geeft een vermeerdering van
f 58 miljoen te zien. De rekening-courant-saldi daal-
den met f 36,3 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo
bedraagt f 8,6 miljoen minder dan verleden week.
Het dekkingspercentage is 50,5.

* * *

Toen men begon te bemerken, dat de menigmaal zoo
moeilijke 1 November-termijn op de geldmarkt bijna
geen zwaarigheden zou opleveren, zijn de wisselkoersen
langzaam aan weder vaster geworden. Londen kwam
van 12.06 op 12.06 $\frac{7}{8}$, terwijl de Dollar van 2.4825 tot
2.4850 steeg. (Dollars tegen Ponden 4.8580). Parijs
verbeterde van 9.74 tot 9.74 $\frac{7}{8}$ (Ponden tegen Francs
123.785), terwijl Belga's van 34.61 op 34.64 kwamen.
Marken 59.19 na op 59.14 de week begonnen te zijn.
Zwitserse Francs 48.19—48.22. De overige deviezen
zijn alle in verhouding hooger. Van een heel vaste
stemming gaf de Peseta blijk; van 27.— verbeterde
de koers tot 27.90 om op 27.70 te sluiten. Yen lager,
1.23%. Rupees 89%. Rio nominaal ca. 25%. De Ar-
gentijnse Peso kon zich weer wat herstellen en sloot
op 85%. Ook Canada hooger 2.48 $\frac{5}{8}$.

Op de termijnmarkt was er tenslotte weinig ver-
andering. Alleen het disagio van Dollars was op het
einde der week 12—10 en 14—12 voor resp. 1 en
3 maanden.

LONDEN, 3 NOVEMBER 1930.

De laatste dag van October had verleden week
slechts een nauw merkbaaren invloed op de geldmarkt,
terwijl sedert 1 November een belangrijk bedrag aan
dividendgelden aan de banken toevloet. Het is dan
ook niet te verwonderen, dat de eerste klas beleg-
gingswaarden alleen reeds door dezen invloed in koers
blijven stijgen, waarbij tevens de geruchten over mo-
gelijke conversieplannen van de Regeering een voor-
name rol spelen.

Disconto bleef eveneens zwak gesteind bij een ge-
lijke notering van $2\frac{1}{16}$ voor 3-maands bankaccepten.

BONUSAANDEELLEN EN DE FISCUS.

In Amerika voert men reeds sinds jaren de politiek van dividendstabilisatie: men keert, hoe groot de winst eener onderneming ook zijn moge, een jarenlang gelijkblijvend, betrekkelijk laag dividend uit en wendt de niet tot uitdeeling komende winst aan voor uitbreiding der onderneming. De dientengevolge snel aangroeiende reserve (surplus) wordt dan te eeniger tijd aan de aandeelhouders „uitgedeeld” in den vorm van een bonusaandeel. De rustige aandeelhouder, die zijn aandelen al jaren had, ontvangt in dit bonusaandeel de jarenlang gederfde winstuitkeeringen in één slag: hij kan zijn bonusaandeel verkoopen en ontvangt dan die uitkeering in geld, hij kan het ook houden en ziet dan in de toekomst zijn dividend-bate uit zijn oorspronkelijk aandelenbezit verdubbeld of althans vermenigvuldigd met het verhoudingscijfer van den bonus plus één. De kans op den bonus doet den koers der aandelen veel hoger zijn dan op grond van het enkele dividend zou kunnen worden berekend.

Hier te lande heeft in de laatste tien jaar bij tal van ondernemingen eenzelfde dividendpolitiek haar intrede gedaan. De Koninklijke Petroleum keert jarenlang 24 pCt. uit, de H.V.A. 30 pCt., ook al laat de winst veel grotere uitkeering toe. Uitbreiding uit niet uitgedeelde winst is ook hier gebruikelijk. Toch komt het bonusaandeel hier weinig voor. De oorzaak hiervan is vermoedelijk het groote offer, dat bij de uitgifte van bonusaandelen aan den fiscus moet worden gebracht. Men begaat hier dan ook een weg, die veel minder kostbaar is ten aanzien van de belasting, en eveneens leidt tot het doel, de in vroegere jaren ingehouden winst aan de aandeelhouders te laten ten goede komen. Men doet zulks door uitgifte van nieuwe aandelen tot betrekkelijk lagen koers met claimrecht voor aandeelhouders; de lage koers van uitgifte geeft den claim dan een groote waarde, zoodat de oude aandeelhouder bij verkoop daarvan een flink bedrag realiseert.

Dat deze laatste weg hier te lande minder kostbaar is ten aanzien van de belasting is duidelijk, wanneer men weet, dat de opbrengst van claims niet als inkomen wordt beschouwd en dus niet belastbaar is, terwijl bij uitreiking van een bonusaandeel de vennootschap eerst dividend- en tantiëmebelasting heeft te betalen en de aandeelhouder bovendien inkomstenbelasting verschuldigd is over dat deel der uitdeeling, dat geacht kan worden, in de laatste vier à vijf jaar te zijn verdiend.

Met een enkel cijfer zij dit toegelicht. Een naamlooze vennootschap met een kapitaal van een miljoen gulden heeft in den loop der jaren 2 miljoen gereserveerd en voor uitbreiding aangewend. Zij heeft thans, met het oog op verdere expansie, 3 miljoen nieuwe middelen nodig. Haar aandelen staan 300 pCt., een koers, die bij een 7 of 8 pCt. dividendbasis laag is. Een groote emissie vindt dus slechts plaatsing, als naast het dividend andere voordeelen den aandeelhouders toevallen.

Men overweegt nu twee mogelijkheden. Uitreiking van een bonusaandeel voor elk aandeel verdubbelt het nominale kapitaal, halveert den koers tot 150 pCt. Door uitgifte van 2 miljoen nieuwe aandelen à 150 pCt. wordt 3 miljoen nieuw geld verkregen. Na de uitreiking van den bonus en de uitgifte der nieuwe aandelen bedraagt het nominale kapitaal 4 miljoen, de reserve 2 miljoen. De aandeelhouders hebben een bonusaandeel ter waarde van f 1500 kunnen realiseren en behouden hun aandeel, dat 7 of 8 pCt. dividend blijft afwerpen.

Of wel men geeft geen bonus, maar emitteert 3 miljoen nieuwe aandelen à pari. Ook nu wordt het nominale kapitaal verhoogd tot 4 miljoen, de reserve blijft 2 miljoen groot. De aandeelhouders, die hun claims realiseren, ontvangen daarvoor ongeveer f 1500 en behouden hun aandeel, dat ook hier weer 7 of 8 pCt. dividend blijft afwerpen.

INHOUD.

	Biz.
BONUSAANDEELLEN EN DE FISCUS door Prof. Dr. N. J. Polak	978
XIXe Zitting van het Institut International de Statistique September 1930 te Tokio door Prof. Mr. H. W. Methorst	979
De „Statistiek der ondernemingen” van de Rijksverzekeringsbank door Dr. Ir. B. Bølger	981
Theeooft-beperving door A. E. Reynst	983
De Indische middelen over Juli 1930	984
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Hongarije en het agrarische eenheidsfront door Dr. K. von Buday	985
AANTEEKENINGEN:	
De geldmarkt in October	987
De fondsvorming bij de Sociale Verzekering	988
MAANDCIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	988
Overzicht van de Indische middelen	989
Giro-kantoor der gemeente Amsterdam	989
Posterijen, Telegrafie en Telefonie	989
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	989—996
Geldkoersen. Bankstaten. Verkeerswezen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	

In beide gevallen wordt dus precies hetzelfde effect gesorteerd, maar in het eerste geval heft de fiscus f 90.500 dividendbelasting van 1 miljoen, benevens inkomstenbelasting over zeg f 400 à f 500 per bonusaandeel. Laat ons aannemen, dat de aandeelhouders gemiddeld 15 pCt. inkomstenbelasting daarover betalen, dan bedraagt deze voor hen allen tezamen 60 à 75 mille. In totaal kost de uitreiking van bonusaandelen dus 1½ ton aan belasting. In het tweede geval heft de fiscus niets, afgezien van het in beide gevallen in gelijke mate verschuldigde registratierecht.

Het is dus zeer begrijpelijk, dat men hier te lande de claimtechniek volgt, in tegenstelling met Amerika, waar het bonusaandeel geenerlei fiscale lasten met zich brengt, aangezien de winst der naamlooze vennootschap reeds belast wordt in het jaar, waarin zij wordt behaald en al dan niet uitdeeling derhalve den fiscus onverschillig laat, terwijl bij den verkrijger stockdividends door art. 115f van de Revenue Act 1928 met zooveel woorden van inkomstenbelasting zijn vrijgesteld.

De bovengegeven cijfers, waarbij de beide handelwijzen volkomen gelijke uitkomsten geven, ongerekend de belasting, komen weinig overeen met de werkelijkheid: het te emitteeren bedrag is veel te groot in eens, in verhouding tot het reeds aanwezige kapitaal. In de werkelijkheid komen veeleer talrijke kleinere emissies voor; het uitreiken van bonusaandelen is echter veel minder frequent. De kans op het bonusaandeel is met eenige mate van waarschijnlijkheid te schatten: de mate van accumulatie van het surplus kan hiervoor een richtsnoer zijn. Onvoorziene omstandigheden kunnen de uitreiking uitstellen of vervroegen, te eeniger tijd mag zij worden verwacht. Anders staat het met de claim. In een tijd van uitbreiding van zaken komen herhaaldelijk groote claims voor, waarvan het vooruitzicht, in den koers van het aandeel verdisconteerd, dezen koers scherp doet stijgen. Des te grooter is de daling van den koers, zoodra de kans op uitbreiding der onderneming afneemt en geen claims meer nabij zijn. De claimtechniek geeft de beurs iets zeer wankelbaars, het vooruitzicht op bonusaandelen verleent haar grotere stabiliteit, hetgeen inderdaad uitkomt bij vergelijking van de indexcijfers voor Nederlandsche en Amerikaansche aandelen.

Heeft onze tegenwoordige belastingwetgeving dus reeds een ongunstige uitwerking op de gebruiken ten aanzien van de financiering van de uitbreiding der Nederlandsche ondernemingen, te ernstiger is het voornemen om door wijziging dezer wetgeving die ongunstige werking nog te gaan versterken. Dit toch zou het gevolg zijn van de wijziging van art. 6 der Wet op de Inkomstenbelasting 1914, die bij Koninklijke Boodschap van 3 Juli 1930 aan de Tweede Kamer werd voorgesteld. Het desbetreffende wetsont-

werp is opgenomen in de Bijlagen tot de Handelingen van de Tweede Kamer, zitting 1929/30 no. 408. Dit ontwerp wil van hem, die een bonusaandeel ontvangt, over het volle nominale bedrag daarvan inkomstebelasting doen heffen.

Deze aangelegenheid vertoont een zekere ontwikkeling. In 1916 en 1917 beslisten en de Minister van Financiën, en de Hooge Raad, dat er door omzetting van een reservefonds in nominaal aandeelen-kapitaal eigenlijk niets veranderde dan de vorm of de naam, waaronder het eigen kapitaal der vennootschap op de balans voorkwam. Het bonusaandeel werd dus voor de inkomstenbelasting niet als vrucht van het kapitaal beschouwd en viel derhalve niet onder art. 6 der Wet op de Inkomstenbelasting. Vrees voor ontduiking door uitdeeling van juist gemaakte winst in den vorm van „stock-dividend” nadat eerst pour besoin de la cause een reserve was gevormd, bracht den wetgever er in 1917 toe, art. 6 met twee alinea's aan te vullen, die bonusaandeelen, door welke uitreiking recente winst — in de aanvankelijke bedoeling om de laatste twee jaar, in den definitieven tekst over de laatste vier à vijf jaar — tot uitdeeling kwam, in de inkomstenbelasting betrok. Thans wil men, van niets via twee op vijf jaar gekomen, het volle pond.

Dat volle pond, dat, gelijk wij boven uiteenzetten, op de expansiefinanciering van ongunstigen invloed moet zijn, scheidt groote onbillijkheden. De rustige aandeelhouder op den langen duur betaalt op het oogenblik, waarop hij zijn vroeger bewust uitgesteld dividend in handen krijgt, plotseling belasting in een zeer hooge progressieklasse, hoewel zijn draagkracht lang niet zooveel grooter is geworden dan toen hij de lage dividenden inde en de aandeelen behield in het zekere vooruitzicht op den toekomstigen bonus. De tijdelijke aandeelhouder, die zijn aandeel eenige jaren lang behoudt, lage dividenden geniet, maar de koersstijging, door het naderen van den bonus veroorzaakt, realiseert, betaalt niets. De aandeelhouder, die toevallig eenige jaren vóór de uitreiking van den bonus het aandeel tegen vrij hoogen prijs kocht, betaalt belasting in zeer hooge progressieklasse over gerealiseerd kapitaal.

Het is mogelijk, dat, evenals in 1917, vrees voor ontduiking, of wellicht waarneming van ontduikingen deze wijziging heeft ingegeven. Vermoedelijk zijn die ontduikingen voorgekomen of worden ze gevreesd bij besloten naamloze vennootschappen, inderdaad vaak plaaggeesten voor den fiscus. Het ware echter te betreuren, indien hier weer de goeden met de kwaden moesten lijden, vooral omdat het lijden in dit geval zeer zwaar zou zijn.

Twee vragen dringen zich op bij pogingen om aan de moeilijkheden tegemoet te komen. Zou men, eenigszins op het voetspoor van de nieuwe wettelijke bepalingen ten aanzien der naamloze vennootschap, er niet toe kunnen komen, in de belastingwetgeving verschil te maken tusschen publieke en besloten naamloze vennootschappen? En zou men niet, ter schatting van de „vruchten” van roerend kapitaal of althans van aandeelen in publieke naamloze vennootschappen in stede van het werkelijke dividend kunnen aannemen een zeker percentage van de beurswaarde dier aandeelen, die toch de contante waarde der verwachte rendementen en derhalve de draagkracht van den aandeelhouder beter aangeeft dan het onder den invloed van reserveerings-, financierings-, uitbreidings- en belastingspaarpolitiek vastgestelde dividend?

P.

XIXE ZITTING VAN HET INSTITUT INTERNATIONAL DE STATISTIQUE SEPTEMBER 1930 TE TOKIO.

Toen de statistische internationale congressen, welke op initiatief van den Belgischen geleerde Quetelet sinds 1853 achtereenvolgens in verschillende landen plaats vonden, in 1880 om politieke redenen een einde namen, werd in 1885 te Londen, ter gelegenheid van een jubileum van de Royal Statistical Society, besloten,

een vereeniging van statistici te stichten, bestaande uit een beperkt aantal leden, die niet dan na strenge ballotage zouden worden gekozen. Zoo kwam het Institut International de Statistique tot stand, dat vóór den oorlog geregeld om de 2 jaren in de hoofdsteden der verschillende landen zijn zittingen hield.

Teneinde den band tusschen de leden onderling nog hechter te maken en tevens een orgaan te scheppen, dat zich zou kunnen bezig houden met de uitgifte van internationale statistische publicaties, voor zoover daaraan behoefte zou blijken te bestaan, werd in 1913 door het Institut besloten een Office permanent op te richten, dat onder leiding van den secretaris-generaal zou staan. Hierdoor werd den Haag, dat reeds de zetel van het Institut International de Statistique was, tevens de bakermat van deze nieuwe instelling. Toen de oorlog uitbrak, kort nadat het Office permanent zijn werkzaamheden had aangevangen, dreigde stilstand in elken internationalen arbeid. Toch heeft het Office permanent, niettegenstaande de gerezen verkeersmoeilijkheden zijn taak kunnen voortzetten en een zevental deelen met internationale statistieken uitgegeven, dank zij de finantieele hulp van een aantal goede Vaderlanders, die bereid bleken een som van f 6000,— bijeen te brengen om de eerste kosten te bestrijden en dank zij de Nederlandsche Regeering, die een jaarlijksche subsidie van f 3000,— bewilligde en van de gemeente den Haag, welke van den beginne af jaarlijks f 2500,— bijdroeg. Na den oorlog, op een oogenblik, waarop de finantiën van het Office permanent juist hachelijk dreigden te worden, tengevolge van de daling der valuta, kwam onverwacht uit Amerika het bericht, dat het Carnegie endowment voor het Office permanent als belooning voor het in oorlogstijd verrichte vredeswerk een som van \$ 5000 beschikbaar stelde en het daarop volgend jaar nog \$ 2500. Hierdoor konden de werkzaamheden worden voortgezet. Sindsdien werd door het Office permanent aan twee internationale conferenties (in 1919 te Londen en in 1920 te Parijs) deelgenomen, welke door de Sociéte des Nations waren belegd tot regeling der internationale statistiek. In 1921 vereenigde daarop de Assemblée générale van de Sociéte des Nations zich met een rapport, hetwelk het Secretariaat-Generaal van den Volkenbond verplichtte bij voorkomende gelegenheden van de diensten van het Institut International de Statistique gebruik te maken. Als gevolg hiervan kwam in 1922 voor de eerste maal een Commission mixte d'études, voor de helft benoemd door den Volkenbond en voor de helft door het Institut International de Statistique in den Haag bijeen, welke Commissie werd geïnstalleerd door den Nederlandschen Minister-President.

Na den oorlog heeft het Institut Int. de Statistique zijn zittingen hervat: in 1923 te Brussel, in 1925 te Rome, in 1927 te Caïro en in 1929 te Warschau.

In het voorjaar van 1929 was een uitnodiging van de Spaansche Regeering ontvangen en door het Bestuur met sympathie begroet, om de eerstvolgende tweejaarlijksche zitting in 1931 te Madrid te houden. Enkele maanden later deed de Japansche Regeering zoodanige tegemoetkomende voorstellen om te Tokio tezamen te komen, dat het Institut besloot, in 1930 een buitengewone bijeenkomst te Tokio en de gewone zitting in 1931 te Madrid te doen plaats hebben.

Zoo kwam het Institut International de Statistique 15 September 1930 in Japan bijeen en werden de leden en invités op een wijze ontvangen, welke even buitengewoon was als de zitting zelve.

De wijze van werken van het Institut is als volgt. Het bestuur bepaalt, als regel, welke onderwerpen aan de orde gesteld worden en noodigt een aantal leden uit daarover monographiën te schrijven. Vindt de plenaire vergadering het onderwerp van voldoende belang om te behandelen, dan wordt voor elk onderwerp een commissie benoemd, welke een rapport uitbrengt in de volgende vergadering. Deze rapporten worden eerst in de secties, daarna in de plenaire

vergadering besproken en eerst daarna worden de resoluties vastgesteld, welke als Voeux ter kennis worden gebracht van de Regeeringen der verschillende landen en van internationale instellingen, welke in statistiek belang stellen.

Als naar gewoonte werden de onderwerpen en de daarover geschreven monographiën in drie secties behandeld, 1. voor demographie, 2. voor economische statistiek en 3. voor sociale statistiek.

* * *

In de eerste, de demographische, sectie kwam voor eerst een rapport van Prof. Gini (Italië) aan de orde over de onnauwkeurigheden, welke in verschillende landen (laten we er direct mogen bijvoegen *niet* in Nederland) voorkomen in de geboorte-aangiften tegen het einde van het jaar. Daar de ontvangsten inlichtingen nog niet volledig zijn, zet de Commissie haar onderzoekingen voort, vooral om na te gaan, welke de oorzaken hiervan kunnen zijn. Vermoedelijk speelt hierbij ook een rol het feit, dat in sommige landen 8 à 9 maanden vóór December weinig huwelijken gesloten worden. Verder werden in deze sectie 17 andere studies (waaronder 8 uit Japan) behandeld, welke in 3 groepen zijn te splitsen. De eerste groep bevat beschouwingen over de toekomstige bevolkingsvermeerdering in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Italië, Denemarken en Oekraïne. Berekeningen als deze zijn van veel belang, vooral indien zij zich ook tot andere landen uitstrekken, omdat daaruit o.m. kan blijken of zich bij het blanke ras verschijnselen voordoen, welke op den duur ertoe zullen leiden, dat het door gekleurde rassen wordt verdrongen. Intuschen kunnen dergelijke berekeningen niet voor zeer lange tijdperken worden gemaakt, omdat de omstandigheden (geboorte, sterfte, emigratie en immigratie) zich zoodanig kunnen wijzigen, dat de grondslagen der berekeningen niet meer juist zijn. In aansluiting hieraan, had een tweede groep demografische studies betrekking op de bevolking van Oostersche landen als China, Japan, Ned.-Indië en Indo-China. Een studie-commissie, speciaal voor dit onderwerp, zal worden ingesteld om over de voor die landen in acht te nemen methode rapport uit te brengen. De derde groep „communications” had betrekking op het brengen van meer eenheid in de sterftetafels, waarvoor, na een discussie in de plenaire vergadering, een commissie zal worden ingesteld met opdracht in Madrid nader te rapporteren.

De tweede (economische) sectie had 18 „communications” te behandelen, welke 5 verschillende onderwerpen bevatten n.l. landbouwstatistiek, verbruiksstatistiek, economische indices, statistieken betreffende nationale rijkdommen en inkomens en statistieken betreffende Rijks-, provinciale- en gemeentefinanciën en gemeentelijke diensten.

Wat de landbouwstatistiek betreft, werd er van Japansche zijde op gewezen, dat de vroeger door het Institut International de Statistique aangegeven richtsnoeren als praktisch uitvoerbaar en juist konden worden erkend, wat de samensteller van het rapport der vroegere commissie, Prof. Ricci, de hoop deed uitspreken, dat Japan zijn medewerking tot de landbouwtelling alsnog zou willen verleenen.

Ten aanzien van de verbruiksstatistiek werd op voorstel van Prof. Winkler (Weenen) besloten een commissie te benoemen, welke zal hebben te onderzoeken, hoe het verbruik van levensmiddelen onder de bevolking in de verschillende landen thans is en welke veranderingen zich daarin gedurende de laatste jaren hebben voorgedaan; een belangrijk, veelomvattend onderzoek, waarmede andere vraagstukken als die van de productie, den handel, de loonen, de prijzen en de kosten van levensonderhoud nauw samenhangen.

In het rapport van Prof. Bowley over economische indices wordt gewezen op de gebrekkigheid en onvolledigheid der gegevens in de verschillende landen tot het vaststellen van een beeld van het economische

leven. Hij geeft aan over welke onderwerpen men opgaven moet verzamelen en wijst op het groote belang voor elk land om deze indices vast te stellen. De commissie, waarvan Prof. Bowley rapporteur is, is nog in correspondentie met de verschillende statistische bureaux en instellingen, welke zich met conjunctuurgegevens bezig houden en hoopt in Madrid nadere voorstellen dienaangaande te kunnen indienen. In verband met ditzelfde onderwerp wijst de heer Platzer (Duitschland) in een afzonderlijke „communication” op het feit, dat tot dusver te weinig belangstelling is geschonken aan den loop der groothandelsprijzen van het afgewerkte product, waarbij een vergelijking dezer prijzen vóór en na den oorlog van veel belang is. Deze prijzen staan veel dichter bij die der grondstoffen dan de prijzen van den détailhandel. Door den heer Bachi (Italië) zijn waardevolle berekeningen gemaakt over de prijsbewegingen op de effectenmarkt, door den heer March werd in een zeer lezenswaardige studie gewezen op het groote belang, dat ondernemers tegenwoordig hebben bij een betrouwbare conjunctuurstudie, waarbij telkens het verschijnsel zich voordoet, dat een abnormale prijsstijging voorafgaat aan een crisis; de heer Persons (U.S.A.) eindelijk, geeft in een afzonderlijke brochure een aantal statistieken betreffende de crisis 1929/’30 in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

Over het belangrijke vraagstuk betreffende het maken van berekeningen over nationale vermogens en nationale inkomens zijn „communications” behandeld van Gini over Italië, Mori over Japan, von Fellner over Hongarije, Verrijn Stuart over Nederland en von Bortkiewicz over indices betreffende ongelijkheid van inkomens. Bij de discussies werd er op gewezen hoe moeilijk het is in deze materie vergelijkingen te maken over de toestanden vóór en na den oorlog. Een commissie zal worden ingesteld om over de moeilijkheden, welke aan een dergelijke vergelijking in den weg staan, nader rapport uit te brengen.

Tenslotte zijn in de sectie voor economische statistiek nog twee belangrijke studies behandeld, de eene van den heer Cadoux (Frankrijk) over het nut om statistisch de evolutie aan te geven, welke in de gemeentelijke diensten plaats heeft, inzonderheid bij gasfabrieken, waterleidingen, electriciteitsvoorziening en bij verkeersmiddelen; de tweede van den heer Piekalkiewicz (Polen) over de statistiek der Staats-, provinciale- en gemeentelijke financiën. Bij de discussies in de sectie en de plenaire vergadering bleek veel verschil van inzicht te bestaan in deze belangrijke en moeilijke materie, hoewel algemeene hulde werd gebracht aan de uitvoerige studie van den heer Piekalkiewicz. In Madrid zal dit onderwerp nader aan de orde komen.

In de derde sectie, voor sociale statistiek, komt in de eerste plaats een gemotiveerd voorstel van den heer Losch (Duitschland) ter tafel om statistisch een verschijnsel tot uitdrukking te brengen, dat zich in de laatste jaren zoo vaak voordoet, n.l. dat personen, wonende in zekere gemeente geregeld in een andere gemeente of ook wel in het buitenland gaan werken; in het Duitsch wordt dit verschijnsel „*Pendelwanderung*” genoemd, hetwelk in het Fransch met „*migration-temporaire*” of ook wel met „*demi-migration*”, niet geheel bevredigend, wordt weergegeven. Op voorstel der sectie wordt besloten een commissie ter bestudeering dezer aangelegenheid in te stellen met opdracht daaromtrent een rapport uit te brengen in de eerstvolgende zitting.

Door den heer Matsuda (Japan) wordt vervolgens gewezen op de wenschelijkheid om meer unificatie aan te brengen in de enquêtes betreffende gezinsuitgavenstatistiek, waarna, op voorstel van den heer Pribram, besloten wordt een studiecommissie te benoemen, welke zoo noodig ook contact zal zoeken met het Bureau International du Travail, hetwelk zich ook met deze aangelegenheid heeft bezig gehouden.

Op voorstel van ondergeteekende, die een exposé gaf van de wijze, waarop in Nederland een ambtenarenstatistiek wordt samengesteld, werd besloten een commissie te benoemen, welke tot taak heeft aan te geven, welke vragen in een ambtenarenstatistiek als minimum eischen moeten worden gesteld en welke moeilijkheden zich daarbij voordoen. De heer Simiand (Frankrijk) bepleit het instellen van historisch statistische onderzoekingen, waarmede sommige landen reeds bezig zijn. Door een commissie zal hieromtrent nader verslag worden uitgebracht.

Een zeer belangrijk debat heeft hierna plaats, naar aanleiding van een brochure van den heer Hilton (Engeland) over werkloosheid en de hoogte der loonen. Terwijl algemeen hulde wordt gebracht aan de helderheid der studie van den heer Hilton, wordt toegevoegd, dat men verder terug moet gaan dan tot 1924, gelijk de heer Hilton voorstelt, zeker tot 1919, en liefst tot vóór den oorlog. Ook zullen de schommelingen in de salarissen niet alleen met de kosten van het levensonderhoud in verband gebracht moeten worden, maar vooral ook met de beweging van de groothandelsprijzen. Voorts moet niet uit het oog verloren worden, dat een groot aantal andere omstandigheden dan de hoegrootheid der salarissen op de werkloosheid invloed oefenen. In Madrid zal over dit belangrijke onderwerp door de daarvoor bestaande commissie een nader rapport worden uitgebracht.

Last not least is een studie van Prof. Zahn behandeld over de beteekenis van den prijs van den menschelijken arbeid voor de productie en voor de consumptie. Zooals de schrijver dezer brochure opmerkt, bergt dit probleem een aantal belangrijke vragen, als: welke is zijn beteekenis voor de productiekosten en voor de intensiviteit der productie; welke is zijn beteekenis voor de koopkracht der bevolking en voor het verbruik van levensmiddelen door de bevolking? Hoe werkt de rationalisatie op de kosten van den arbeid en op het salarispeil? Zijn hoge salarissen gevolg of oorzaak van welvaart? Welke is de verhouding van den prijs van den menschelijken arbeid en de kwaliteit van het product? Gebruik makende van de vroegere studies over een soortgelijk onderwerp van de heeren Flux, Bowley en Huber heeft de schrijver naar een synthese gezocht. Aangezien deze aangelegenheid nauw verband houdt met het arbeidsveld van een reeds bestaande commissie over loonen als element der productiekosten, wordt zij naar deze commissie verwezen, welke zoonodig met andere leden zal worden aangevuld.

Algemeen waren de aanwezige leden voldaan over de werkzaamheden dezer zitting en beschouwde men het als een bijzonder voorrecht door de groote tege-

moetkoming der Japansche Regeering en van het Organisatie-comité in staat te zijn gesteld tusschen 2 zittingen in op zoo vruchtbare wijze onderling van gedachten te hebben kunnen wisselen. Het Institut International de Statistique heeft niet alleen zijn vóór-oorlogsch belangstelling herwonnen, doch verkeert in bloeiender toestand dan ooit te voren. Na het overwinnen van de na den oorlog gerezen moeilijkheden gaan wij vol vertrouwen de toekomst tegemoet.

De statistiek is een belangrijke methode van onderzoek, welke met bedachtzaamheid moet worden gehanteerd en voor de moderne maatschappij onmisbaar is. Zij moet trachten de belangen van het particulier initiatief niet te schaden en slechts voor het heil der menschheid te werken, met zooveel mogelijk nuttig effect.

H. W. METHORST.

Den Haag, October 1930.

DE „STATISTIEK DER ONDERNEMINGEN” VAN DE RIJKSVERZEKERINGSBANK.

De Rijksverzekeringsbank heeft ter voldoening aan de bepaling van art. 9 der Wet op de R.V.B. wederom de jaarlijksche statistiek der ondernemingen gepubliceerd.

Aangezien de in deze publicatie vermelde gegevens, zoolang althans de uitkomsten van de 31 December a.s. te houden bedrijfstelling niet bekend zijn, het meest volledige beeld geven van den omvang der industriele-, handels- en verkeersbedrijven in ons land, is het van belang de aandacht op deze statistiek te vestigen.

Het totaal aantal ondernemingen in de krachtens de Ongevallenwet verzekeringsplichtige bedrijven bedroeg op 31 December 1928 174.860, het aantal type-werklieden¹⁾ dezer ondernemingen over het jaar 1928 1.338.930 en het verzekeringsplichtige loon f 1.653.975.112.

Schakelt men de 12 ondernemingen met 515 type-werklieden, bedoeld in art. 12 lid 2 der Land- en Tuinbouwongevallenwetten uit, dan was de verdeling over de verschillende bedrijfsgroepen als in onderstaande tabel is aangegeven.

Vergeleken met 1927 was er bij het aantal ondernemingen een verandering te constateeren van 1.11 pCt., het aantal type-werklieden (t.w.) vermeerderde met 5.95 pCt., het verzekerd loonbedrag met 6.49 pCt. Het verzekerd loonbedrag steeg dus iets meer dan het aantal t.w. het gemiddelde dagloon per t.w. was dan in 1928 ook f 4.11⁵ tegen f 4.09⁵ in 1927.

¹⁾ Het aantal type-werklieden is het aantal arbeidsdagen per jaar gedeeld door 300, het normale aantal dagen dat een arbeider per jaar werkt.

Overzicht van het aantal ondernemingen op 31 December van het jaar 1928, het aantal type-werklieden en het verzekerd loonbedrag in 1928 bij de onderscheiden bedrijfsgroepen.

Bedrijfsgroep.	Aantal ondernemingen		Aantal type-werklieden		Verzekerd loonbedrag (in guldens)	
	Absoluut	In %	Absoluut	In %	Absoluut	In %
1. Aardewerk, glas, kalk, enz.	1.256	0,72	36.704	2,74	39.599.402	2,40
2. Diamant en andere edelsteenen, enz.	304	0,17	5.420	0,40	10.775.222	0,65
3. Boek- en steendrukkerijen, enz.	1.577	0,90	28.264	2,11	36.458.212	2,21
4. Bouwbedrijven, enz.	38.757	22,17	174.282	13,03	232.789.683	14,08
5. Chemische nijverheid, ontplofbare stoffen, enz.	1.727	0,99	39.011	2,91	49.097.104	2,97
6. Hout-, kurk-, stroobewerking, enz.	6.084	3,48	42.809	3,20	47.927.258	2,90
7. Kleeding en reiniging.	7.046	4,03	58.416	4,36	50.569.479	3,06
8. Kunstnijverheid.	63	0,04	171	0,01	177.241	0,01
9. Leder, wasdoek, caoutchouc.	4.508	2,58	24.799	1,85	24.265.995	1,47
10. Oer, steenkolen, turf.	1.033	0,59	40.245	3,01	59.832.676	3,62
11. Bewerking van metalen.	6.935	3,97	46.749	3,49	51.040.740	3,09
12. Vervaardiging van stoom- of andere werktuigen, enz.	5.343	3,05	69.428	5,19	86.790.074	5,25
13. Scheepsbouw, vervaardiging van rijtuigen.	2.108	1,20	39.360	2,94	53.587.833	3,24
14. Papier, enz.	763	0,44	18.736	1,40	21.226.459	1,28
15. Textiele nijverheid.	946	0,54	77.430	5,79	79.231.009	4,79
16. Vervaardiging van gas en electriciteit.	632	0,36	18.391	1,37	31.605.755	1,91
17. Bereiding van voedings- en genotmiddelen.	27.714	15,85	164.043	12,26	174.886.726	10,58
18. Handels-, verkeerswezen, enz.	68.042	38,92	454.157	33,94	603.218.322	36,49
Groep 1—18.	174.838	100,00	1.338.415	100,00	1.653.079.190	100,00

Uit het gespecificeerde overzicht van de vermeerdering van het aantal t.w. in 1928 blijkt dat vooral de vervaardiging van stoom of andere werktuigen (22 pCt.) bewerking van metalen, (10 pCt.) en de diamantindustrie (11 pCt.) in 1928 vooruit gingen, bij de diamantindustrie was dit slechts een tijdelijke opleving, in de metaalindustrie was echter een verheugende vooruitgang in het bijzonder in de fabrieken van rijwielen, vliegtuigen, elektrische gloeilampen, elektrische toestellen (radio), machines, motoren enz. Van geen enkele bedrijfsgroep ging het aantal type-werklieden achteruit, het geringste was de stijging in de groep oer, steenkolen, turf, n.l. 1 pCt.

Een nog nadere specificering naar de bedrijven, waarin het aantal t.w. in 1928 ten minste 300 verschilde met dat in 1927 toont aan dat er, afgezien van een tweetal verminderingen, die het gevolg waren van een administratieve wijziging, slechts één bedrijf was, n.l. het vervaardigen van chocolade en suikerwerken waarin het aantal t.w. in 1927 geringer (320 t.w. op een totaal van 5097 in 1928) was dan in 1928. Belangrijk zijn ook de gegevens welke de verdeling aangegeven volgens de verschillende grootteklassen, vooral ook wanneer men deze vergelijkt met vroeger jaren. Men kan daarbij echter niet verder teruggaan dan tot 1922, aangezien in dat jaar de Ongevallenwet een belangrijke uitbreiding onderging en tal van kleinere bedrijven verzekeringsplichtig werden, zoodat de onderlinge verhouding geheel anders werd. Het onderstaande staatje geeft het aantal ondernemingen aan het einde van het jaar en het aantal type-werklieden over het jaar in elke grootteklasse weer in pCt. van het totaal.

Grootteklasse.	Aantal in % van het totaal					
	Onder-nemingen			Type-werklieden		
	1922	1927	1928	1922	1927	1928
Kleinbedrijf (minder dan 5 werklieden)	79,8	79,8	79,2	15,2	15,9	15,2
Middelbedrijf (5-49 werkli.)	18,3	18,3	18,9	29,1	28,9	28,4
Grootbedrijf (50 of meer werklieden)	1,9	1,9	1,9	55,7	55,2	56,4

Uit deze cijfers blijkt dat ongeveer 80 pCt. der ondernemingen tot het kleinbedrijf behoort en deze ondernemingen ongeveer 15 pCt. der type-werklieden in dienst hebben. Bijna 20 pCt. behoort tot het middenbedrijf met bijna 30 pCt. der t.w., 2 pCt. is grootbedrijf, doch heeft niet minder dan 56 pCt. der t.w. in dienst.

Een bepaalde ontwikkeling naar het grootbedrijf blijkt uit deze cijfers niet, dat er echter wel een tendenz naar het grootbedrijf is blijkt uit de volgende cijfers voor het gemiddeld aantal arbeiders in elke grootteklasse per onderneming.

Grootteklasse.	Gemiddeld aantal arb. per onderneming		
	1922	1927	1928
Kleinbedrijf (minder dan 5 t.w.) ..	1.269	1.455	1.473
Middelbedrijf (5-49 t.w.)	10.56	11.45	11.50
Grootbedrijf (50 t.w. of meer)	202	219	226
Totaal	6.65	7.31	7.66

In alle grootteklassen is sinds 1922 het gem. aantal t.w. per onderneming geregeld toegenomen, voor het totaal steeg het aantal t.w. per onderneming van 6.65 in 1922 tot 7.66 in 1928.

Het spreekt vanzelf, dat de verhouding tusschen groot-, midden- en kleinbedrijf in de onderscheidene bedrijfsgroepen zeer verschillend is, en dat er enkele bedrijfsgroepen zijn, waarin het kleinbedrijf zeer sterk vertegenwoordigd is, daarentegen andere waarin vrijwel geen kleinbedrijf voorkomt.

In onderstaande tabel is voor de verschillende bedrijfsgroepen een overzicht gegeven van de verhoudingen welke met betrekking tot het aantal type-werklieden in 1928 bestonden:

Bedrijfsgroepen.	Aant. t.w. in 1928 in % van het totaal werkzaam in		
	Klein-bedrijf	Middel-bedrijf	Groot-bedrijf
1. Aardewerk, glas, kalk, enz...	2,3	28,3	69,4
2. Diamant e.a. edelstenen, enz.	4,3	34,6	61,1
3. Boek-, steendrukkerijen, enz.	5,4	37,9	56,7
4. Bouwbedrijven, enz.	24,2	45,7	30,1
5. Chemische nijverheid, enz. ...	5,3	20,7	74,0
6. Hout-, kurk-, stroobew., enz.	14,6	43,2	42,2
7. Kleding en reiniging	13,2	42,2	44,6
8. Kunstnijverheid	44,4	55,6	—
9. Leder, wasdoek en caoutchouc	20,3	23,0	56,7
10. Oer, steenkolen, turf	1,4	8,6	90,0
11. Bewerking van metalen	19,1	23,3	57,7
12. Stoom- e. a. werktuigen enz.	8,2	15,1	76,7
13. Scheepsbouw, verv. v. rijtuigen	5,5	12,3	82,2
14. Papier enz.	3,8	24,7	71,5
15. Textiele nijverheid	0,8	6,8	92,4
16. Verv. van gas en electriciteit	2,7	19,6	77,7
17. Voedings- en genotmiddelen.	23,3	25,8	50,9
18. Handel, verkeerswezen enz.	17,7	29,8	52,5

Zeer weinig kleinbedrijf komt voor in de textielindustrie, de groep oer-steenkolen-turf, de vervaardiging van glas en electriciteit en de aardewerk-, glas-, kalk- en steenfabrieken; daarentegen is er in verhouding vrij veel kleinbedrijf in de bouwbedrijven, de bedrijven voor voedings- en genotmiddelen, (bakkers, slagers enz.) de metaalbewerking (smeden), de leerbewerking (schoenmakers) en de handels- en verkeersbedrijven.

Het middenbedrijf komt vooral voor in de bouwbedrijven, de kleding en reiniging en de hout-, kurk- en stroobewerking.

De allergrootste ondernemingen zijn de Ned. Spoorwegen, (40419 t.w.) de Posten, Telegrafie en Telefontie (22659 t.w.) de Staatsmijnen (18929 t.w.), Philips' Gloeilampenfabrieken (13665 t.w.) d.w.z. in 1928; sindsdien is het aantal weer aanmerkelijk gestegen. Andere zeer groote bedrijven zijn een kunstzijdefabriek (7311 t.w.), een steenkolenmijn (6262 t.w.), een fabriek voor scheeps- en werktuigbouw (4328 t.w.), een suikerraffinaderij (4247 t.w.), een fabriek van werktuigen en spoorwegmaterieel (3542 t.w.), een tram- en autobusonderneming (3485 t.w.), een steenkolenmijn (3388 t.w.), een steenkolenhandel (3051 t.w.), een papierfabriek (3028 t.w.) enz.

Niet minder dan 11 fabrieken voor scheeps- en werktuigbouw, 10 katoenweverijen, 6 bankiersbedrijven, 6 cargadoors- en stuwadoorsbedr. en 4 tram- en autobusondernemingen, hadden meer dan 1000 type-werklieden. In totaal waren er 104 ondernemingen met 1000 of meer type-werklieden, waarvan 70 industriële bedrijven, 11 handelsbedrijven, 14 verkeersbedrijven, 6 bankbedrijven, 2 ziekenhuizen en 1 administratiebedrijf. Van deze bedrijven werden 18 door publiekrechtelijke lichamen gedreven.

Er volgt dan een zeer uitvoerig overzicht van de ontwikkeling van het aantal der bedrijven met 1000 of meer type werklieden. Merkwaardig is daarbij, dat terwijl het aantal type werklieden van de tot deze groep behorende particuliere ondernemingen van 1919—1928 toenam van 118242 tot 215732, dus met 82 pCt., dit bij de tot deze groep behorende overheidsbedrijven slechts steeg van 59653 tot 67210, dus met 13 pCt. Van 1919 tot 1928 was er in deze groep dan ook een geregelde daling van de relatieve betekenis der overheidsbedrijven, in 1919 omvatten de overheidsbedrijven in deze groep nog 33.5 pCt. van het totaal aantal type-werklieden dezer groep, in 1928 was dit gedaald tot 23.75 pCt.

Het verslag bevat daarna een overzicht van het aantal opgerichte en het aantal opgeheven ondernemingen in de verschillende jaren in de onderscheidene grootteklassen. Voor 1928 zijn verder de redenen van opheffing vermeld. In totaal werden in 1928 9273 ondernemingen opgeheven (d.w.z. waren niet meer verzekeringsplichtig), waarvan 8481 met minder dan 5

t.w., 490 met 5—9 t.w., 274 met 10—49 t.w., 25 met 50—199 t.w. en 3 met 200—499 t.w. Voor 3549 verviel de verzekeringplicht wegens het ontbreken van werklieden.

Uit een algemeen oogpunt zijn ook belangrijk de daarop volgende cijfers van de verdeling van het loonbedrag over de verschillende grootteklassen.

Terwijl het kleinbedrijf 15.2 pCt. werklieden omvatte, werd er slechts 10.2 pCt. van het loon in betaald, het middelbedrijf omvatte 28.4 pCt. der t.w. met 27.6 pCt. van het loon, het grootbedrijf 56.4 pCt. der t.w. met 62.2 pCt. van het loon. In het grootbedrijf worden dus over het algemeen hooger loonen betaald dan in het kleinbedrijf. Dit blijkt trouwens ook uit het hoofdstuk omtrent het gemiddeld dagloon, dat in 1928 bedroeg in ondernemingen met minder dan 5 t.w. $f 2.75^5$, 5—9 t.w. $f 3.67^5$, 10—49 t.w. $f 4.13^5$, 50—199 t.w. $f 4.19$, 200—499 t.w. $f 4.26$, 500—999 t.w. $f 4.28$ en 1000 en meer t.w. $f 5.11$, algemeen gemiddeld dagloon $f 4.11^5$. Er is dus een geregelde stijging volgens de grootteklassen, vooral de klasse van 1000 en meer t.w. vertoont een zeer belangrijk verschil met de andere klassen.

De ontwikkeling van het grootbedrijf schijnt dus voor de arbeiders nog zoo slecht niet te zijn.

Wat verder het gem. dagloon betreft zij opgemerkt dat dit in 1928 weer iets hooger was dan in 1927. In de onderstaande tabel is voor de verschillende jaren het gemiddelde dagloon vermeld:

Gem. dagloon volgens de gegevens der ondernemingstatistiek.

Jaar	Gem. dagloon	Jaar	Gem. dagloon
1920	$f 4.51$	1925	$f 4.08$
1921	„ 4,75	1926	„ 4,07
1922	„ 4,45	1927	„ 4,08½
1923	„ 4,24½	1928	„ 4,11½
19.4	„ 4,12		

Na de stijging in 1920—1921 was er dus een geregelde daling tot 1926. Daarna ging het dagloon weer, zij het ook langzaam, omhoog.

De gegevens van het gem. dagloon der verschillende bedrijfspgroepen kunnen onderling niet vergeleken worden, omdat dit gemiddelde betrekking heeft op alle t.w. Er vallen dus volwassen mannen en vrouwen, jongens en meisjes, geschoolden en ongeschoolden onder en aangezien de verhouding tusschen de aantallen arbeiders dezer groepen in de verscheidene bedrijven zeer verschillend is, is onderlinge vergelijking dus niet mogelijk.

In onderstaande tabel zijn de dagloonen vermeld van de verschillende bedrijfspgroepen in de jaren 1920, 1926 en 1928.

Bedrijfspgroep.	Gemiddeld dagloon 1)		
	1920	1926	1928
1. Aardewerk, glas, kalk, enz...	4,05	3,52½	3,59½
2. Diamant e.a. edelsteenen, enz.	7,21	6,73	6,62½
3. Boek-, steendrukkerijen, enz.	4,63½	4,31½	4,30
4. Bouwbedrijven, enz.	5,02½	4,39	4,45
5. Chem. nijverheid, ontplofbare stoffen, enz.	4,55½	4,20½	4,19½
6. Hout-, kurk-, stroobew., enz.	4,24	3,68½	3,73
7. Kleeding en reiniging	2,88	2,86½	2,88½
8. Kunstnijverheid	3,85	3,33½	3,45
9. Leder, wasdoek, caoutchouc..	3,44	3,16½	3,26
10. Oer, steenkolen, turf	6,01½	4,86½	4,95½
11. Bewerking van metalen	3,84	3,50½	3,64
12. Verv. van stoom- of andere werktuigen, enz.	4,65	4,08	4,16½
13. Scheepsbouw, verv. v. rijtuigen	5,15	4,39	4,54
14. Papier, enz.	3,86	3,73½	3,77½
15. Textiele nijverheid	3,35½	3,28½	3,41
16. Verv. v. gas en electriciteit..	5,77½	5,80½	5,72½
17. Bereiding van voedings- en genotmiddelen	3,97	3,55½	3,55½
18. Handels-, verkeerswezen, enz.	4,84	4,39½	4,42½

1) De cijfers van deze tabel mogen in geen geval verticaal met elkaar worden vergeleken.

Ten slotte zij nog vermeld dat het verslag een interessant overzicht geeft van de onderscheiding der ondernemingen naar den drager van het financieel risico en dat zeer uitvoerige tabellen de verschillende gegevens nader specificceeren volgens de bijna 500 bedrijven, die bij toepassing der Ongevallenwet worden onderscheiden.

Voor het verkrijgen van een inzicht in de structuur van het bedrijfsleven is deze statistiek, al is ze dan ook beperkt tot de onder de Ongevallenwet 1921 vallende bedrijven (dit zijn alle bedrijven, waarin personen in loondienst werkzaam zijn met uitzondering van den landbouw, zeescheepvaart en de zeevisscherij) van zeer groote beteekenis en de R.V.B. doet een goed werk door de publicatie er van telkenjare zooveel mogelijk te bespoedigen.

B. BÜLGER.

Haarlem, October 1930.

THEEOOGST-BEPERKING.

De Heer A. E. Reynst te Amsterdam schrijft ons.

Bij een ontwrichting van de marktpositie door overaanbod ligt het voor de hand te trachten, de productie in evenwicht te brengen met de afname.

De vraag is evenwel, of bij een cultuur als de thee, een eenvoudige beperking van den oogst, zonder daarbij rekening te houden met de feitelijke oorzaak van het overaanbod, wel de juiste oplossing is.

De productie-vermeerdering der laatste jaren kan ten deele worden toegeschreven aan de uitbreiding van het areaal. Ook is men in cultuurkringen geneigd de productie-vermeerdering toe te schrijven aan bemesting en andere cultuur-technische factoren.

De invloed van deze h.b. genoemde factoren is evenwel problematisch, daar de pogingen tot oogstopvoering gepaard gingen met een oogstwijze, welke op zich zelf reeds tot een sterke oogstvermeerdering moest leiden, zoodat men voorzichtig moet zijn bij het trekken van conclusies t.o. van de oorzaken eener plaats gehad hebbende productievermeerdering.

Thee is niet als suiker, rubber of kina een massa-product. Thee is een merken-product.

De omvang van een thee-oogst wordt bepaald door de som der ondersoorten, waaruit het theeproduct is samengesteld. De verhouding der hoeveelheden van deze ondersoorten tot elkaar, wordt overwegend beheerscht door de oogst-„wijze”, als vakterm uitgedrukt, in de wijze, waarop de „pluk” plaats vindt.

Hoezeer de oogstwijze invloed kan hebben op de hoeveelheid wordt duidelijk als wij nagaan, dat bij „groven” pluk, de oogst 40 à 50 pCt. meer kan bedragen dan bij „fijnen” pluk.

De in tijden van hoogconjunctuur door vele ondernemingen toegepaste oogstopdrijving door een groven pluk, leidde steeds tot malaises door overaanbod, waarvan de huidige markt-positie wederom het voorbeeld is.

De hierdoor plaats gehad hebbende opvoering van de voorraden, kon niet in gelijke mate door de consumptie worden verwerkt. De mindere kwaliteit van het product door den groven pluk werkte niet mede, de aantrekkelijkheid van de consumptie te verhoogen.

Een maatregel voor de verbetering van de markt-positie, welke alleen gericht is op de vermindering van den marktvoorraad, zonder dat daarbij iets vastgesteld wordt betreffende de kwaliteit van het product, houdt een leemte in, welke het doel van een beperking zoo niet voorbij loopt, dan toch het effect ervan aanzienlijk vermindert, omdat niet voortkomen wordt, dat langs indirecten weg, d.w.z. buiten de markt om, door een aanvulling van minderwaardige thee, de werkelijke voorraad wordt opgevoerd.

Het zal dus noodig zijn, dat bij een beperkings-overeenkomst, het accent wordt gelegd op den vorm, waarin de beperking moet plaats vinden, een vorm, welke naast een automatische beperking van het ge-

heel tevens de kwaliteit stabiliseert en daarmee de zijdelingsche pogingen voor den afzet van minderwaardige producten bemoedigt.

Een regeling, welke als einddoel een beperking inhoudt en daarbij den samenhang tusschen productie en kwaliteit beheerscht, kan worden verkregen door een normalisatie van den pluk.

Onder normalisatie is te verstaan, een collectieve toepassing van een pluk, die wat zijn vorm betreft, in het midden ligt tusschen een „groven” en een „fijnen” pluk, een oogstvorm, welke zonder schade door elke onderneming kan worden gevolgd, en voor zoover het Java en Sumatra betreft kan worden vastgesteld door een commissie van cultuurtechnici, in overleg met en onder leiding van het Theeproefstation.

Een dergelijke oogstvorm is economisch en in elk opzicht rationeel, terwijl aan het karakter van een beperkings-overeenkomst alle onnatuurlijkheid wordt ontnomen.

De normalisatie zal ook de grondslag moeten zijn bij den aankoop van het kampong-theeblad. Daar zij geheel in het belang is voor de bevolkingsplantsoenen, zal een samenwerking der ondernemingen bij den opkoop ook van Regeeringswege, allen steun kunnen ondervinden in den vorm van adviezen en voorlichting door landbouwconsulenten aan de theetuinbezitters.

Bij de algemeene toepassing van een normalisatie van den pluk, zal automatisch een beperking plaatsvinden van den totalen ondernemingsoogst van 15 tot 20 pCt. van de hoeveelheid, welke anders wordt geoogst in een tijd van groven pluk.

Nemen wij bij de kampongthee-productie in aanmerking, dat bij een opkoop van deze thee op basis van een genormaliseerden pluk, om bekende, hier niet nader te verduidelijken redenen, 30 à 40 pCt. van het totaal, de kwaliteitseischen zal blijven ontduiken, dan wordt nog bereikt, dat de totale oogst 10 à 15 pCt. minder zal bedragen dan een oogst, welke opgevoerd werd door een groveren of een groven pluk.

Het spreekt van zelf, dat bij een collectieve toepassing van een oogstregeling, de wensch tot samenwerking de grondslag moet zijn van een overeenkomst. De praktijk heeft evenwel meermalen aangetoond, dat een dergelijke basis te smal blijkt te zijn om hiervan een blijvend resultaat te verwachten. Een verbreding kan evenwel in de hand worden gewerkt door een paar regelingen, welke zoowel correctief als preventief van belang kunnen zijn bij de naleving van de overeenkomst. Een gemakkelijke administratieve controle b.v. door de ondernemingen zelf toegepast op het dagelijksch verloop van den oogst„vorm”, welke controle tevens door de hoofdleiding kan worden gevolgd, verhoogt de kans op het nuttig effect van de beperking.

Een objectief toegepaste en gepubliceerde registratie door een onzijdige instelling (bijv. het Theeproefstation), van de percentages der ondersoorten, welke maandelijks ondernemingsgewijs worden gefabriceerd, oefent een preventieve werking uit op de richtige toepassing van de overeenkomst.

Zoo zijn er nog andere regelingen mogelijk, welke een ontduiking weliswaar niet onmogelijk maken, maar toch bemoedigen. Hiervoor zou nader van gedachten gewisseld kunnen worden, doch is het niet noodig hierover thans reeds in details te treden.

Resumeerende, komt mijn beschouwing op het volgende neer:

1e. Een beperking van een thee-oogst op rationeelen grondslag draagt een volkomen gezond karakter en komt zoowel producent als afnemer ten goede.

2e. Onder rationeel moet worden verstaan een beperkings-vorm, welke gebaseerd is op een natuurlijke inkrimping van den oogst door een oogstwijze, welke de kwaliteit stabiliseert.

3e. Een oogst-beperking, zonder bepaling van een oogst-vorm is onvolledig, en geeft aanleiding tot onbillijke verhoudingen bij het nakomen van een overeenkomst tusschen de ondernemingen onderling.

4e. Desniettemin is het voor een spoedig tot stand-

komen van een overeenkomst gewensch, alvast in beginsel tot een beperking te besluiten, op basis van een bepaald percentage van den oogst.

5e. Daarnaast zal de normalisatie van den oogst-vorm als het bindmiddel van die overeenkomst moeten worden aangewend.

6e. Zoodra de toepassing van de normalisatie zal zijn bestendig, wordt in het vervolg een bepaling van de hoe-groot-heid der beperking overbodig.

DE INDISCHE MIDDELEN OVER JULI 1930.

De in bijgaand overzicht vermelde Landsmiddelen brachten in de eerste zeven maanden van dit jaar in totaal f 349.619.000,— op tegen f 384.360.000,— in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar of f 34.7 m/m minder. In dit nadeelige verschil werd door alle groepen bijgedragen en wel door de groep:

belastingen	ad circa	f 11.6	m/m
monopolies	„ „	2.5	„
producten	„ „	11.4	„
bedrijven	„ „	8.—	„
allerlei	„ „	1.2	„

Bij vergelijking van de ontvangsten in verslagmaand met die in Juli 1929 en daarbij een op zichzelf staand winstaandeel ad f 1,— m/m buiten beschouwing latende, valt, ondanks een hogere opbrengst van de belastinggroep ad f 2.4 m/m en van allerlei middelen ad f 0.5 m/m, nog een totaal decrees van f 3.2 m/m te constateeren, dat te wijten is aan de groepen monopolies, producten en bedrijven ad resp. f 1.— m/m, f 1.8 m/m en f 3.3 m/m.

De achterstand bij de som der fractioneele ramingscijfers, die op het einde van de vorige maand ruim f 70.— m/m bedroeg, liep in verslagmaand terug tot f 64.7 m/m, verdeeld over alle groepen, nl.:

belastingen	ad circa	f 34.5	m/m
monopolies	„ „	0.2	„
producten	„ „	16.5	„
bedrijven	„ „	10.6	„
allerlei	„ „	2.9	„

Bij de *belastinggroep* was het hogere opbrengstcijfer in verslagmaand in vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar geheel te danken aan de kohierbelastingen, welke tezamen f 5.3 m/m meer opbrachten dan in Juli 1929 en f 4.8 m/m meer dan de raming. De ontvangsten aan personeele- en inkomstenbelasting bedroegen in het afgelopen zevenmaandsch tijdvak resp. circa f 0.1 m/m en f 0.15 m/m meer dan in dezelfde periode van 1929. De vennootschapsbelasting bracht in verslagmaand ruim f 4.5 m/m in de schatkist, terwijl in Juli 1929, in welke maand een teruggave plaats had ad f 2.7 m/m, ruim 3 ton meer werd terugbetaald dan ontvangen. De brengst van dit middel was op het einde van verslagmaand ruim 1 ton hooger dan op hetzelfde tijdstip van 1929. De gunstige uitkomsten van de verponding zijn een gevolg van de in het vorige verslag bekend gestelde oorzaken; de meer-opbrengst op het einde van verslagmaand bedroeg f 3.25 m/m. Slechts de landelijke inkomsten, waarvan de landrente op Java en Madoera het hoofdbestanddeel vormt, geven een achteruitgang t.a.v. het vorige jaar te zien, welke in verslagmaand opliep tot f 1.6 m/m. Al de hierboven genoemde kohierbelastingen overtroffen in verslagmaand het 1/12 der jaarraming, waardoor de totale achterstand op ultimo Juni 1930 ad f 28.2 m/m terugliep tot f 23.4 m/m.

De indirecte belastingen blijven tengevolge van de heerschende economische depressie een ongunstig beeld geven. Alle rechten en accijnzen, de slachtbelastingen inbegrepen, vertoonen in verslagmaand een decrees tot een totaal-bedrag van f 3.2 m/m, waarvan f 2.2 m/m voor rekening komt van het invoerrecht. De uitkomsten over het afgelopen zevenmaandsch tijdvak waren, niettegenstaande de petroleum-accijnzen circa f 2.— m/m meer opbracht, in totaal f 12.2

m/m ongunstig, in welchen achteruitgang werd bijgedragen door het in- en het uitvoerrecht met resp. f 10.85 m/m en f 1.86 m/m, het statistiekrecht met f 0.57 m/m, het zegelrecht met f 0.63 m/m en de slachtbelastingen met f 0.21 m/m. T.a.v. de ramingscijfers vallen eveneens nadeelige verschillen op te merken, die op het einde van verslagmaand een totaal bedrag vormden van f 11.1 m/m, waarvan resp. f 6.87 m/m en f 2.56 m/m te wijten is aan het in- en het uitvoerrecht, f 0.57 m/m aan het statistiekrecht, f 0.27 m/m aan de accijnzen, f 0.39 m/m aan het zegelrecht en f 0.53 m/m aan de slachtbelastingen.

Bij de *monopolies* bleef het decrees bij de opiumregie voortduren. Het bedroeg in verslagmaand ruim 6 ton, waardoor het opliep tot f 3.1 m/m. De achterstand bij de raming groeide aan tot f 2.3 m/m. De achteruitgang van de ontvangsten uit het zoutmonopolie is in vorige verslagen reeds uitvoerig toegelicht. Hoewel in de afgelopen zeven maanden buiten de provincies ruim 1 ton meer werd ontvangen dan in dezelfde maanden van 1929, bedroeg het totaal nadeelig verschil op het einde van verslagmaand f 1.48 m/m. De totale ontvangsten bleven f 0.48 m/m beneden 7/12 der jaarraming. De bedrijfsontvangsten van de pandhuizen waren nagenoeg gelijk aan die in Juli 1929. Het accres van dit middel bedroeg op ultimo Juli 1930 ruim f 2.— m/m. Op dat tijdstip was f 2.58 m/m meer ontvangen dan de raming deed verwachten.

De verschillende bronnen van de *productengroep* leverden wederom ongunstige resultaten op. Het middel gaf in verslagmaand een tegenvaller van ruim 7 ton; het totaal nadeelig verschil met het vorige jaar groeide daardoor aan tot f 7.3 m/m. De maandopbrengst bleef zelfs f 1.8 m/m ten achter bij 1/12 der jaarraming, zoodat de achterstand op ultimo Juli 1930 f 8.7 m/m beliep. Indien de voor 1930 geraamde extra-tinopbrengst ad f 3.25 m/m niet wordt medegesteld, dan bedraagt deze achterstand nog f 6.8 m/m. Hoewel de ontvangsten der steenkolenmijnen in verslagmaand iets lager waren dan in Juli 1929, waren die in de afgelopen zeven maanden f 0.59 m/m meer dan in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. De totaal-opbrengsten bleven f 1.8 m/m beneden 7/12 der jaarraming, waarvan ruim 5 ton bestond uit nog in te vorderen bedragen. De bedrijfsuitkomsten van de goud- en zilvermijnen geven een constant beeld; zij blijven doorlopend ten achter bij die in het vorige jaar. Op het einde van verslagmaand bedroeg het decrees f 0.18 m/m en de achterstand bij de raming f 0.14 m/m. Het boschwezen geeft beduidend nadeelige verschillen te zien. De tegenvaller bedroeg in verslagmaand weer circa 7 ton en is geheel te wijten aan de lagere prijzen van het djatihout. Hierdoor werd in het afgelopen zevenmaandsch tijdvak f 3.— m/m minder ontvangen dan in dezelfde periode van 1929 en f 4.— m/m minder dan de raming deed verwachten. Ook het rubberbedrijf geeft zeer ongunstige uitkomsten te zien. De opbrengst bleef in verslagmaand ruim 3 ton beneden die in Juli 1929, waardoor het decrees op het einde dier maand was toegenomen tot f 1.3 m/m en het nadeelig verschil met het fractioneele ramingscijfer was aangegroeid tot f 1.5 m/m. De kina- en thee-onderneming geeft in vergelijking met het vorige jaar slechts gering afwijkende uitkomsten te zien. De opbrengsten van de kinacultuur bleven in het afgelopen tijdvak ruim f 29.000.— beneden die in 1929, terwijl de theecultuur circa f 9.000.— meer opbracht; in totaal waren de ontvangsten f 0.22 m/m minder dan werd geraamd.

De uitkomsten der *bedrijven* zijn niet onbevredigend te noemen, met uitzondering van die van den dienst der S.S. en Tramwegen. De totaal-ontvangsten van dit bedrijf bleven in verslagmaand f 2.6 m/m ten achter bij die in Juli 1929 en gaven in de afgelopen zeven maanden een achteruitgang van f 8.4 m/m. Hiervan komt f 7.7 m/m voor rekening van het Java-bedrijf en wel f 1.— m/m van het reizigers- en f 6.7

m/m van het goederen-vervoer. Dit laatste cijfer werd uiteraard sterk beïnvloed door het verminderde suikertransport. De opbrengst van den geheelen dienst bleef rond f 11.— m/m beneden 7/12 der jaarraming. Hoewel de P.T. en T.-dienst in verslagmaand iets minder opbracht dan in Juli 1929 was het opbrengstcijfer op het einde van die maand ruim $3\frac{1}{2}$ ton hooger dan op ultimo Juli 1929, waarvan ruim $2\frac{1}{2}$ ton te danken is aan meerdere telefonie-ontvangsten. Ondanks dit accres bleven de totaal-opbrengsten ruim 3 ton ten achter 7/12 der met circa f 2.— m/m verhoogde jaarraming. Het havenwezen geeft t.a.v. de raming gunstige cijfers te zien, doordat in verslagmaand de halfjaarlijksche kade- en steigerhuren werden ontvangen; hierdoor worden de vergelijkingen onzuiver. Bij het vorige jaar bleven de maandopbrengsten ruim 5 ton ten achter, doch de havenbedrijven gaven in het afgelopen zevenmaandsch tijdvak, ondanks het terugloopen van het goederengeld met f 265.000.—, een voordeelig verschil van ruim f 188.000.—. De opbrengst van den baggerdienst, die door minder inkomsten wegens voor particulieren verrichten arbeid, op het einde van verslagmaand een decrees vertoont van f 0.43 m/m, overtrof 7/12 der jaarraming met f 0.38 m/m. De dienst voor W. en E. leverde in het loopende jaar belangrijk meer op dan in het jaar tevoren; deze vooruitgang bedroeg op ultimo Juli 1930 f 0.37 m/m. De Landsdrukkerij bracht in die periode iets minder op. Bij deze beide bedrijven houden de nadeelige verschillen met de raming verband met nog uitstaande vorderingen op particulieren en andere Landsdiensten.

Bij de groep *allerlei middelen* valt op te merken, dat de verschillen van de totaal-ontvangsten van deze groep hoofdzakelijk verband houden met het op ongelijke tijdstippen storten van belangrijke bedragen aan winstaandeelen en mijnconcessie-rechten. In verslagmaand werd het winstaandeel van de Javasche Bank in zijn geheel ontvangen; het vast recht en de cijns van de aardolie-maatschappijen waren daarentegen nog niet gestort. Het totaal-bedrag van de tot op ultimo Juli 1930 gestorte winstaandeelen van de Billiton-Maatschappij was f 2.— m/m minder dan op hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. Voorts werden in verslagmaand onder het hoofd „diversen” de winstaandeelen geboekt van de N. I. Aardolie-maatschappij, de N. I. Spoorwegmaatschappij en de N. I. Waterkracht-Exploitiemaatschappij tot bedragen ad f 0.343 m/m, f 1.215 m/m en f 0.18 m/m. Overigens vallen in deze groep geen belangrijke afwijkingen toe te lichten.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. HONGARIJE EN HET AGRARISCHE EENHEIDSFRONT.

Dr. K. von Buday te Budapest schrijft ons:

Het plan tot coöperatie van de agrarische landen in Oost-Europa, dat te Boekarest en Sinaja werd ingeleid en te Warschau verder werd besproken en uitgewerkt, werd te Genève aan de openbare meening van de geheele wereld voorgelegd. Aan deze besprekingen heeft men in de pers de meest uiteenlopende combinaties tusschen de betrokken landen op economischen en zelfs ook op politieken grondslag vastgeknoopt. Hiermede is echter de oorspronkelijke gedachte op speculatief terrein gekomen, dat ontelbare combinaties en permutaties toelaat en waardoor het zich steeds meer verwijderd van het gebied van de practische uitvoerbaarheid.

Welke gedachte lag oorspronkelijk aan Boekarest en Sinaja ten grondslag? In de eerste plaats de uitschakeling van de concurrentie van landbouwproducten tusschen Roemenië, Joego-Slavië en Hongarije en het scheppen van een uniforme organisatie voor den verkoop van de landbouwproducten dezer landen en in de tweede plaats een gemeenschappelijk optreden voor den Volkenbond, teneinde de aandacht te vestigen op de belangrijke en moeilijke vraagstukken, waar-

voor de landbouw zich thans geplaatst ziet, vraagstukken, die gedurende de laatste jaren vrijwel zijn verwaarloosd.

Vlugge en praktische maatregelen verwacht men van den Volkenbond niet, zooals blijkt uit de terughoudendheid, waarmede het preferentiesysteem in het belang van den Europeeschen landbouw te Genève werd ontvangen.

De eerste opzet, nl. de uitschakeling van de concurrentie en de centralisatie van den export van landbouwproducten van Joego-Slavië, Roemenië en Hongarije, schijnt practisch uitvoerbaar en met succes te kunnen worden bekroond.

Tengevolge van de onderlinge concurrentie tusschen deze landen ontvingen de individueele exporteurs vaak prijzen, die 1—2 pengö per 100 KG. lager waren, dan met de prijzen van de Amerikaansche granen overeenkwamen, zelfs indien met het verschil in kwaliteit rekening werd gehouden. De centralisatie van den verkoop zou dergelijke misstanden gemakkelijk uit den weg kunnen ruimen.

Hiervoor heeft men allereerst een gemeenschappelijk orgaan noodig, dat evenwel geen ambtelijke organisatie (van de staten onderling) moet zijn. Het kan een orgaan zijn, dat op privaat-economische beginselen is opgebouwd, ja het moet zelfs zoodanig worden geconstrueerd, wil het met succes werkzaam zijn. Er is hier feitelijk sprake van een verkoopkartel van de landbouwproducenten. Het is voldoende bekend, dat het veel moeilijker is om landbouwproducenten dan om industrieelen te organiseren. Het schijnt, dat deze moeilijkheden van immanente aard nog aanzienlijk vergroot worden, doordat de consumenten van landbouwproducten reeds grotendeels zijn georganiseerd en door gemeenschappelijke inkooporganisaties een sterkere positie op de markt innemen dan de individueele producenten-verkoopters. Het is echter mogelijk, dat deze omstandigheid nog van voordeel zal blijken te zijn, daar toch met dergelijke gecentraliseerde inkooporganisaties gemakkelijker overeenkomsten kunnen worden gesloten dan met individueele handelaars.

Dit zou dan geen groot opgezette doch een voor de hand liggende taak zijn. Op deze wijze zouden tastbare, hoewel bescheiden, resultaten kunnen worden verkregen. Een dergelijke samenwerking zou dan veel gemakkelijker den weg kunnen banen tot grootere plannen in die richting.

Het is in ieder geval zeker, dat beslissende resultaten, zooals het overwinnen van de landbouwcrisis en de toeneming van de koopkracht van de landbouwbevolking in de Donaulanden, slechts kunnen worden verkregen door nauwere samenwerking tusschen de staten onderling. Dan moet echter het belangrijkste vraagstuk, dat van een wijziging van het handelspolitieke systeem der betrokken landen, eerst worden opgelost. Of de principieele overeenstemming tusschen de landbouwstaten ook in de praktische voltooiing van het gestelde doel krachtig genoeg zal blijken te zijn om den langen en moeilijken weg van een net van handelsverdragen met de meestbegunstigingsclausule tot het systeem van de voorkeurstarieven te kunnen afleggen, is voorloopig nog twijfelachtig.

Een graanovereenkomst tusschen de Europeesche in- en uitvoerlanden van landbouwproducten zou volgens de cijfers mogelijk kunnen zijn, omdat de graaninvoer van Europa van tarwe, rogge, gerst, haver en maïs 28.524.000 ton bedraagt tegenover een uitvoeroverschot van 9.853.000 ton van Roemenië, Joego-Slavië, Hongarije, Bulgarije, Polen, Letland en Estland. Het uitvoeroverschot van de verschillende landen is als volgt:

Roemenië	4.03	miljoen ton
Joego-Slavië	1.73	" "
Hongarije	1.71	" "
Bulgarije	0.40	" "
Polen	0.24	" "
Letland	0.17	" "
Estland	0.01	" "

De totale productie van deze landen volgens de graansoorten, tevens uitgedrukt in procenten van de productie van geheel Europa zonder Rusland, is:

Tarwe	9.80	miljoen ton	25,9	%
Rogge	8.59	" "	37,3	%
Gerst	5.73	" "	32,2	%
Haver	5.86	" "	20,2	%
Maïs	13.23	" "	10,9	%

De graanbalans van Europa in vergelijking met het overschot van de landbouwlanden toont het volgende beeld:

	Totale behoefte v/d. invoerlanden	Overschot van de uitvoerlanden
in miljoen ton		
Tarwe	14.375	1.039
Rogge	1.252	0.742
Gerst	3.327	1.925
Haver	0.908	1.230
Maïs	8.662	4.917
	<u>28.524</u>	<u>9.853</u>

In verband met het betrekkelijk grootere aandeel van de overzeesche landen aan de graanvoorziening van Europa en in verband met het feit, dat het overschot van de Europeesche landbouwlanden tot dusverre ook door Europa werd opgenomen, zou een graanovereenkomst van Europeesche landen tot stand kunnen komen, zonder de belangen der overzeesche landen aanzienlijk te schaden.

Aan de verwezenlijking van een dergelijke overeenkomst worden echter veel moeilijkheden in den weg gelegd. Zelfs al zou men aannemen, dat de afschaffing van het meestbegunstigingssysteem practisch mogelijk is, dan wachten nog verdere moeilijke problemen op oplossing, zooals bijv. de tegenstellingen tusschen de belangen van den landbouw in de industrieële landen en van de industrie in de agrarische landen. De afzetlanden, zooals Duitschland, Tsecho-Slowakije, Oostenrijk, en Italië, handhaven hooge agrarische invoerrechten, teneinde den landbouw te beschermen. Deze landen zouden echter in geen geval een stijging van het binnenlandsche prijsniveau voor landbouwproducten willen veroorzaken. Daartegenover streven de agrarische landen naar hogere prijzen voor hun producten; dit meerdere kan tenslotte slechts uit de verlaging van de invoerrechten voor landbouwproducten van de industrieële landen voortkomen, waarvoor echter een overeenkomstige tegenprestatie wordt verlangd. Deze kan slechts in den vorm van een overeenkomstige verlaging van de invoerrechten op industrieële goederen van de landbouwstaten worden gegeven. Op deze wijze kan het vraagstuk in theorie tot een zuiver cijferkundige berekening worden teruggebracht.

* * *

Voor Hongarije hebben deze overwegingen nu een grootere beteekenis. De waarde van de productie van de Hongaarsche industrie bedraagt 3.8 milliard pengö of ca. f 1.6 milliard, waarvan in 1929 voor 417 miljoen pengö of ca. f 190 miljoen is geëxporteerd. Hieruit blijkt, dat de Hongaarsche industrie voor een groot deel op de binnenlandsche markt is aangewezen. Derhalve is de gang van zaken in de Hongaarsche industrie in hooge mate van de koopkracht van de Hongaarsche bevolking afhankelijk. Principieel staan er dus geen hinderpalen in den weg, om Hongarije tot verlaging van de invoerrechten op industrieële producten te doen besluiten, wanneer daardoor de overneming van zijn landbouwproducten tegen een overeenkomstig hooger prijs wordt verzekerd.

Het gestelde doel kan echter slechts dan worden bereikt, wanneer de levensbelangen van de bevolking van de diverse landen niet in gevaar worden gebracht. De coördinatie en nivelleering van deze belangen kunnen toch gemakkelijker worden doorgevoerd, wanneer de individueele groepen, die gemeenschappelijke doeleinden nastreven, regionaal georganiseerd worden. Tusschen de groote industrieële groepen van de Euro-

peesche staten bestaan reeds dergelijke organisaties; de principiële overeenstemming van de landbouwstaten moet thans den weg banen tot het scheppen van overeenkomstige agrarische organisaties, die in staat zullen zijn deze moeilijke en hoogst belangrijke taak, wier urgentie door de noodlottige Russische dumping nog is vergroot, te volbrengen.

Op de tweede conferentie te Boekarest, waar men het permanente bureau van de agrarische staten heeft opgericht, is weer de oorspronkelijke richting op den voorgrond getreden, dus een nauwere aaneensluiting van de Oost-Europeesche agrarische landen van Roemenië, Hongarije en Joego-Slavië, waarbij nu ook Polen gekomen is. Dit blijkt ook uit het feit, dat noch de randstaten, noch Tsjecho-Slowakije het protocol hebben geteekend.

Thans schijnen ook reeds politieke motieven door te dringen. Reeds te Warschau waren Fransche invloeden bemerkbaar, die te Boekarest nog werden versterkt door de tegenwoordigheid van den Franschen Minister van Handel. Frankrijk kan echter aan de agrarische landen geen afzetgebied aanbieden, waarom het thans in hoofdzaak gaat. Het Fransche kapitaal kan echter betooverende tonen doen hooren, doch het moet toch betwijfeld worden, of men met Fransche Francs den weg kan banen tot een soort van economische Donau-confederatie, waarnaar de Franschen steeds gaarne uitzien.

AAANTEKENINGEN.

De geldmarkt in October.

„Alles, dat Duitschland helpt, zal de Ver. Staten helpen. Duitschland maakt op het oogenblik zeer slechte tijden door, maar uiteindelijk zal alles terecht komen." Deze, van optimisme getuigende Amerikaanse opvatting, vond o.a. daadwerkelijke uiting in de verleenings van het crediet van \$ 125 miljoen aan het Deutsche Rijk, waarin de Ver. Staten alleen al voor \$ 85 miljoen participeren. De overblijvende \$ 40 miljoen werden, zooals bekend, in Duitschland, Zweden en Nederland geplaatst.

Engeland en Frankrijk namen geen deel in deze transactie. Engeland niet, omdat de positie van het pond sterling niet zou toelaten groote bedragen naar het buitenland te zenden; Frankrijk niet om politieke redenen. Het laatste werpt een schrill licht op de qualiteiten, of liever het gemis daarvan, van de Fransche geldmarkt.

De Deutsche geldmarkt, tengevolge van de verkiezingen in een vertrouwenscrisis geraakt, heeft daarvan zeer de gevolgen ondervonden. Meer dan ooit had zij bij het intreden daarvan de behoefte aan steun. Hadden de Amerikaansche, Engelsche en ook Nederlandsche bankiers, evenals de Fransche, hun koelbloedigheid verloren, de druk op de markt zou zeker grooter geweest zijn dan thans en de gevolgen hadden desastreus kunnen zijn. De Fransche banken trokken het grootste deel van hun in Duitschland uitgezette gelden weg, hier en daar vroegen zij zelfs alles op. Waar de liquiditeit van de banken in Duitschland er in de laatste jaren niet op vooruit is gegaan, kan men zich voorstellen, dat zij er zich voortaan wel voor zullen wachten Fransche gelden als een goede basis voor credietverleenings te beschouwen.

Onder deze omstandigheden is de sterke positie van de Reichsbank zeer goed te studee gekomen. Evenals het geheele Deutsche credietstelsel ondervindt de Reichsbank den invloed van de afhankelijkheid van de buitenlandsche credietverleenings. Sedert Mei van dit jaar komt daar nog bij, dat de Reichsbank de zorg voor de omzetting der betalingen volgens het Young-plan in buitenlandsche deviezen opgedragen is. Dat beteekent uiteraard een voortdurende druk op haar positie t.o.v. het buitenland.

Te oordeelen naar de posten goud en deviezen was de positie van de Reichsbank tot midden September sterker geworden. De „onzichtbare deviezen" zijn ech-

ter waarschijnlijk in sterker mate afgenomen. Hier is misschien reeds een kiem te vinden van de discontoverhooging tot op 5 pCt., welke op 9 Oct. plaats had.

De situatie werd echter critiek door de reeds bovengenoemde opzegging van vreemde gelden, waar nog kapitaalvlucht bijkwam. Door een en ander verloor de Reichsbank tusschen 15 September en 8 October pl.m. drie kwart milliard mark aan valuta's. De druk op de wisselkoersen was zeer sterk. Gouduitvoer naar Frankrijk en Nederland had plaats.

Onder deze critieke omstandigheden was een steun van de B. I. B. zeker te pas gekomen. In de „Financial Chronicle" lezen wij, dat zij voor steun van de \$ 3 à 4 miljoen aangewend zou hebben. Afgezien van het onbeduidend bedrag heeft de B.I.B. zich bepaald tot het uitspreken van haar vertrouwen in Duitschland. De Reichsbank heeft maandelijks, naar wij meenen, R.M. 140 miljoen aan haar crediteuren (de B.I.B.) in buitenlandsche valuta te betalen. De B.I.B. neemt het standpunt in, dat zij in Duitschland niet meer gelden uitzet, dan zij ontvangt uit de reparatiebetalingen. De Bank zou haar Markenpositie „glad" willen houden. Terecht merkte de „Frankfurter Zeitung" daartegenover op, dat het valutarisico heel goed uit te schakelen is door „swapaffaire". Ook kan zij naar Duitschland valuta's uitleenen bij de banken, waartegen geen bezwaar zou behoeven te bestaan.

De positie van de Reichsbank is vooral in de tweede week na de discontoverhooging verbeterd. Een nieuwe discontoverhooging of zelfs een credietrestrictie zal in de naaste toekomst dan ook wel niet volgen. Alhoewel de goudvoorraad per 23 October in vergelijking met de daaraan voorafgegane week nog een vermindering vertoont van 11 miljoen (gouduitvoer had echter niet plaats) nam het dekkingspercentage, door vermindering van de circulatie, enz. toe van 56,2 tot 58,9 pCt.

Uit het algemeen vertoonen de geldmarkten weinig schommelingen. De ruimte op de Londensche markt heeft de mogelijkheid van een discontoverlaging tot 2½ pCt. ter sprake gebracht. Het particulierdisconto noteert ongeveer $2\frac{1}{32}$ — $\frac{1}{16}$.

Daarenboven blijft Frankrijk nog steeds in de Londensche markt als koopster van goud. Niets schijnt deze stroom te kunnen tegengaan. (In dit verband is het wellicht interessant eraan te herinneren, dat volgens de wensch van Fransche zijde juist de bespreking der goudpolitiek niet op de jongste vergadering der B.I.B. in bespreking is geweest).

Wat Nederland betreft, werd op 4 October de beleeningsrente en de rente van voorschotten in rekening-courant van De Nederlandsche Bank verlaagd tot 3½ pCt. Zooals bekend, werd in Maart het wissel-disconto verlaagd, waarschijnlijk o.a. om rente-arbitrage te vermijden.

Het zal ongetwijfeld de aandacht van velen hebben getrokken, dat Japan voortdurend groote bedragen goud naar de Ver. Staten verscheept. Wij herinneren eraan, dat op 11 Januari van dit jaar het goudembargo opgeheven werd. Sinds dien datum hadden voortdurend goudverschepingen plaats. In vergelijking met den weekstaat van de Bank van Japan van het vorig jaar vertoont die van 13 Sept. een vermindering der goudvoorraad met circa 200 miljoen Yen of ongeveer ¼%. In een rapport van den Engelschen consul in Tokio lezen wij, dat juist ten tijde der goudexporten de goederenexport door verschillende oorzaken daalde, o.a. door de tariefverhoogingen in Australië en Eng.-Indië, de depressie in de Ver. St. (zijde-uitvoer) en last not least door de zilvercrisis in China.

Tot slot willen we nog even wijzen op de discontoverhooging in Polen. De positie van de bank Polski wordt voortdurend slechter, hetgeen ook hier te wijten is aan een opvragen van buitenlandsche credieten. De situatie is eenigszins te vergelijken met die in Duitschland. Uit prestige-overwegingen heeft men indertijd het officieel disconto verlaagd, niettegenstaande de binnenlandsche verhoudingen daartoe geen aanleiding

gaven. De circulatiebank heeft een groot deel van haar goudvoorraad in buitenlandsche wissels omgezet en tegelijkertijd een creditrestrictie ingevoerd ten einde financieringswissels buiten te sluiten. Door deze maatregelen en door een sluitende begroting hoopt men het vertrouwen te herwinnen en de kapitaalstroom weer naar Polen te leiden. Of dit spoedig zal gelukken valt met het oog op den politieken toestand vooreerst nog sterk te betwijfelen. v. d. BR.

De fondsvorming bij de Sociale Verzekering.

In het nummer van 29 October j.l. publiceerden wij een verslag van de jaarvergadering der Vereeniging voor Staathuishoudkunde. Wij maakten daarin o.a. melding van eene belangwekkende rede van den Heer S. Posthuma. Deze schrijft ons thans, dat de weergave van zijn door ons niet in elk opzicht gedeelde standpunt eenigszins onvolledig is geweest; hij wijst daarbij inzonderheid op blz. 962, 1e kolom.

In de eerste plaats heeft de Heer P. in zijne rede uiteengezet, dat z.i. de zorg voor de ouden van dagen een doel is, dat de staat, indien deze zulks wenschelijk acht, moet trachten te bereiken volgens de gewone financieringsmethoden, die ook bij de vervulling van andere collectieve desiderata worden toegepast; er is derhalve geen reden om wèl voor dit doel een fonds te gaan vormen en voor het dekken van andere toekomstige staatslasten niet.

Bij de bespreking van de vraag, of er afwenteling van de verzekeringspremie op den arbeider plaats vindt, merkte de Heer P. verder op, dat zulks ge-

durende aanzienlijken tijd niet het geval zal zijn wegens de bezwaren van loonverlaging, doch daarnevens betoogde hij, dat het bij het gegeven verzekeringstelsel hier te lande geen zin heeft om naar deze afwenteling te vragen. De Heer P. merkte letterlijk het volgende op:

„Dit is intusschen nog maar één kant van de zaak. Belangrijker nog is het volgende: wanneer men de invaliditeits- en ouderdomsverzekeringen als een geheel beschouwd en afziet van louter boekhoudkundige splitsingen, dan zijn de uitkeeringen jaar voor jaar grooter dan de opbrengst van de premieën. Dit is mogelijk doordat de staat een aanzienlijke bijdrage verleent, een bijdrage, die blijkens het voorafgaande niet alleen een gedeelte van de uitkeeringen en de kosten, maar daarenboven de geheele fondsvorming dekt. Weliswaar vervalt deze bijdrage op den duur, maar dan treedt daarvoor in de plaats de rente van de door deze bijdrage gekweekte fondsen. Met andere woorden, de vraag, wie de last van de premieën draagt en of deze snel of langzaam zal worden afgewenteld, is zelfs geheel overbodig. Wanneer men de zaak niet actuariel bekijkt, maar zuiver staathuishoudkundig, dan zijn de fondsen, dank zij de staatsbijdrage, zelfs in hun geheel afkomstig uit belastingen van algemeenen aard en niet uit een specifieke bijdrage van de arbeiders.”

Daarop volgde dan een betoog, dat de algemeene belasting in hoofdzaak op de meer gegoeden drukt en in de eerste plaats de kapitaalvorming aantast.

Hoewel zijn brief niet als ingezonden stuk is bedoeld, en daarom door ons ook niet als zoodanig werd gepubliceerd, hebben wij toch niet willen nalaten aan de opmerking van den Heer P. openbaarheid te geven.

V. S.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:
Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. 1)

	Banken	Electriciteit	Handels- ondern.	Industrie	Kunst- zijde	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheep- vaart	Suiker	Tabak	Thee
Januari 1929	158.8	308.5	180.0	420.9	309.3	300.4	399.0	256.1	142.0	411.7	579.4	468.1
Februari 1929	165.0	316.9	182.0	427.3	286.9	297.6	386.3	273.9	139.9	412.8	576.6	468.3
Maart 1929	166.0	310.5	183.3	421.8	280.3	291.6	394.8	270.3	140.6	412.0	559.1	442.3
April 1929	162.7	328.0	178.2	418.2	274.8	275.8	394.9	238.6	135.4	400.8	514.4	458.5
Mei 1929	161.8	361.5	170.4	435.6	281.4	269.2	393.4	242.2	128.5	401.8	485.5	472.9
Juni 1929	155.3	375.2	167.4	455.3	292.5	273.5	404.2	234.2	126.6	403.2	459.9	445.7
Juli 1929	157.8	366.2	166.0	462.2	258.3	272.2	392.0	244.4	122.9	402.3	451.6	447.6
Augustus 1929	154.4	375.2	165.9	489.4	259.0	276.9	396.8	248.8	121.2	400.8	462.4	443.4
September 1929	159.4	378.4	169.9	482.0	219.5	280.9	431.7	247.2	120.1	414.7	470.3	433.2
October 1929	156.5	335.3	158.0	427.3	185.4	254.0	435.4	225.4	113.0	397.5	453.3	423.8
November 1929	151.4	301.1	150.2	384.1	144.3	218.9	398.3	174.6	106.2	366.9	426.7	406.4
December 1929	150.4	292.8	144.6	368.7	124.4	213.9	396.7	145.7	103.4	356.1	408.3	418.2
Januari 1930	155.8	289.6	143.8	311.7	107.6	211.2	398.2	142.5	102.1	354.4	413.8	396.1
Februari 1930	159.9	278.6	144.2	302.7	103.9	219.-	389.5	154.8	96.6	365.-	428.-	392.4
Maart 1930	157.3	268.5	134.7	291.5	93.2	205.5	386.5	145.1	91.9	346.3	421.2	406.4
April 1930	158.7	283.6	140.4	305.4	100.1	200.8	411.8	142.3	92.3	340.6	423.-	405.7
Mei 1930	156.8	267.6	129.1	281.0	98.1	184.0	402.2	127.5	91.5	309.5	388.4	396.9
Juni 1930	147.7	255.3	123.2	261.7	86.7	170.5	389.4	109.3	83.4	281.2	359.-	344.4
Juli 1930	148.3	257.6	125.8	265.3	93.7	170.9	393.7	106.3	81.5	285.1	356.9	342.9
Augustus 1930	145.8	248.3	116.7	251.7	87.2	162.8	376.9	85.2	75.1	261.3	325.4	306.0
September 1930	142.7	245.9	110.6	246.3	79.1	154.3	360.2	70.3	73.6	236.1	315.9	312.5
October 1930	142.5	241.9	109.8	235.4	67.5	149.2	336.4	77.2	70.7	244.9	317.2	341.3

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1930 f 5.114.480.000 = 100.

2 Januari 1930	100	7 Mei 1930	96.2	3 September 1930	83.6
8 " 1930	100.1	14 " 1930	96.1	10 " 1930	83.5
15 " 1930	102.4	21 " 1930	96.1	17 " 1930	81.9
22 " 1930	102.4	28 " 1930	95.8	24 " 1930	83.-
29 " 1930	102.2	4 Juni 1930	93.4	1 October 1930	80.-
5 Februari 1930	101.9	11 " 1930	91.6	8 " 1930	80.7
12 " 1930	101.1	18 " 1930	88.8	15 " 1930	80.3
19 " 1930	100.5	25 " 1930	90.2	22 " 1930	80.7
26 " 1930	99.3	2 Juli 1930	91.7	29 " 1930	83.2
5 Maart 1930	98.3	9 " 1930	91.-		
12 " 1930	97.7	16 " 1930	91.5		
19 " 1930	95.8	23 " 1930	90.6		
26 " 1930	98.5	30 " 1930	89.6		
2 April 1930	101.2	6 Augustus 1930	89.2		
9 " 1930	101.5	13 " 1930	88.2		
16 " 1930	101.6	20 " 1930	85.0		
23 " 1930	101.9	27 " 1930	82.1		
30 " 1930	99.-				

1) Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S. B. van 15 Januari 1930, blz. 64.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

4 November 1930.

De vraag voor buitenlandse tarwe betrof de vorige week vrijwel alle soorten, welke op de wereldmarkt worden aangeboden, doch in verhouding tot de aangeboden hoeveelheden is de vraag niet voldoende om de aangeboden partijen te doen opnemen. Koopers zijn van spoedige tarwe goed voorzien en koopen liever op aflading, dan dat ze de stoomende partijen uit de markt nemen en opslaan. Verkoopers blijven dringend aan de markt en zijn nog steeds geneigd verdere prijsconcessies te doen, en slechts op enkele dagen waren de prijzen aan de termijnmarkten in Noord- en Zuid-Amerika hooger. In het begin der afgelopen week was zulks het geval tengevolge van berichten over roest in Zuid-Amerika, waardoor in Argentinië, zoowel als in Chicago en Winnipeg, de prijzen stegen. In Argentinië was de verhooging zelfs vrij belangrijk. Het komt zelden voor, dat in dezen tijd van het jaar geen berichten over roest worden verspreid. Ook ditmaal was zulks wederom het geval, doch al spoedig bleek, dat de berichten zeer overdreven waren en geruststellende mededeelingen werden spoedig daarop ontvangen. Volgens de laatste rapporten over de in Argentinië te velde staande tarwe blijven de vooruitzichten gunstig, behalve dat in het Noorden sporadisch roest voorkomt. Tengevolge van verder gevallen regen ontwikkelt het gewas zich gunstig en blijven de vooruitzichten bestaan op een groote opbrengst. In verband met deze goede vooruitzichten zijn afladers van Argentijnsche tarwe dringender aan de markt gekomen met aanbiedingen van den ouden oogst, om de voorraden op te ruimen, vóór de aanvoeren van den nieuwen oogst zullen aankomen in de uitvoerhavens. Ook wordt in Argentinië geregeld tarwe van den nieuwen oogst, ter verlading in de eerste maanden van het volgend jaar, aangeboden. Van Australische tarwe waren de vooruitzichten bij voortduring zeer gunstig tengevolge van overvloedigen regen. Reeds wordt in sommige streken van Australië tarwe van den nieuwen oogst ter markt gebracht, doch het zal nog eenige weken duren, vóór algemeen met het binnenhalen van den oogst kan worden begonnen. Men meent op het oogenblik, dat de opbrengst een record zal zijn en over de 200 miljoen bushels zal bedragen. De Russen gaan voort in ruime mate tarwe uit te voeren en te verkoopen en het lijkt, alsof ze daarmee nog van plan zijn voort te gaan. In het begin van het nu lopende seizoen werd, bij het berekenen van het in verschillende uitvoerlanden beschikbare uitvoersurplus, voor Rusland gerekend op een te verscheppen hoeveelheid van 6 miljoen quarters tarwe. Dit cijfer was echter reeds bijna bereikt en daar voortgegaan wordt met het bevrachten van booten van de Zwarte Zee, staat nu wel vast, dat de oorspronkelijk aangenomen hoeveelheid veel te klein is. Sommige autoriteiten hebben daarom het kwantum, dat vermoedelijk uit Rusland zal worden uitgevoerd, verhoogd tot 14 miljoen quarters. De prijzen, waarvoor Russische tarwe wordt aangeboden, zijn nog steeds aan den lagen kant tegenover andere soorten en dientengevolge komen belangrijke omzettingen in Russische tarwe tot stand. De prijzen aan de termijnmarkt te Chicago zijn in het begin der afgelopen week eenigszins gestegen naar aanleiding van de berichten over roest in Argentinië. Daarna heeft weder een verlaging plaats gevonden en is de verbetering weder meer dan verloren gegaan. Het slot was op 3 November na een flauwe markt 2 a 2½ dollarcenten per 60 lbs. lager dan een week tevoren. Ook te Winnipeg trad na een prijsverhoging weder een verlaging in. Daar was het slot, vergeleken bij den 27sten October, circa 2 dollarcenten per 60 lbs. lager.

In Argentinië waren de prijseschommelingen op sommige dagen vrij sterk; op 3 November was de markt daar zeer flauw en het slot te Buenos Aires en Rosario 25 a 45 centavos per 100 KG. lager dan een week tevoren. In Duitschland is een nieuwe verhoging van het invoerrecht op tarwe van kracht geworden. De regering heeft het recht het invoerrecht te veranderen, naarmate de tarweprijs op de wereldmarkt stijgt of daalt in de daling van den laatsten tijd aanleiding gevonden het invoerrecht van Mark 18½ te verhoogen tot Mark 25.— per 100 KG., zoodat het invoerrecht op het oogenblik ongeveer gelijk staat met 20 pCt. van de waarde aan de wereldmarkt. In Canada is het weer in de afgelopen week gunstiger geweest voor het dorschen. Alleen worden deze werkzaamheden in het Noord-Westen nog eenigszins door het weer bemoeilijkt. Groote hoeveelheden komen in Canada ter markt en men verwacht, dat deze groote aanvoeren tot het sluiten van de scheepvaart voort zullen gaan. Uit de Vereenigde Staten luiden de berichten over wintertarwe over het algemeen

gunstig; vooral in Kansas schijnt de tarwe zich in uitstekende conditie te bevinden. Volgens een particuliere raming zou de met wintertarwe bebouwde oppervlakte 41.637.000 acres bedragen, wat een verlaging van 4,7 pCt. zou beteekenen. Anderen schatten de bebouwde oppervlakte voor wintertarwe 4 pCt. kleiner dan in het vorige jaar.

De stemming op de rogge-markt blijft gedrukt en de vraag is niet groot. Deze bepaalt zich in Nederland in hoofdzaak tot Russische soorten, welke van zeer goede kwaliteit zijn en tot lage prijzen worden aangeboden. In deze roggesoort komen dan ook geregeld zaken tot stand. Ook in Donau-rogge worden zaken van beperkten omvang gedaan, terwijl de Poolse rogge te hoog in prijs wordt gehouden om verkoop naar West-Europa mogelijk te maken. Wel wordt Poolse rogge geregeld naar de Scandinavische landen uitgevoerd. In Duitschland is de regering nog steeds bezig om maatregelen te bedenken om de consumptie van rogge te vergrooten en op het oogenblik wordt overwogen het gebruiken van 20 pCt. roggemeel in het brood verplichtend te stellen.

Maïs bleef ook in de afgelopen week gedrukt. Een enkelen dag vond eenige verbetering met een kleine prijsverhoging plaats, doch deze werd spoedig gevolgd door een nieuwe verlaging, terwijl ook op de volgende dagen de prijzen geleidelijk daalden. Aan de Argentijnsche termijnmarkten daalden de prijzen voor maïs dagelijks en tenslotte vond nog op 3 November een hevige verlaging plaats, waarna de termijnmarkten te Buenos Aires en in Rosario 50 a 55 centavos per 100 KG. lager sloten dan, op 27 October. Argentinië is doorlopend dringend aan de markt met stoomende partijen en spoedige aflading, doch, om koopers te vinden voor flinke hoeveelheden, moesten de houders telkens nieuwe prijsconcessies doen. Toch vinden aankomende partijen in Nederland geregeld haar weg voor consumptie naar het binnenland. Voorraden van beteekenis worden niet gevormd en voor disponibele maïs is reeds sedert geruimen tijd een premie gemaakt boven soms binnen slechts enkele dagen verwachte partijen. Het aanbod van Zuid-Afrikaansche maïs is aanmerkelijk kleiner dan eenigen tijd geleden het geval was en de verschepingen waren in de vorige week dan ook kleiner. Slechts onderweg zijnde partijen werden tot lage prijzen opgeruimd, doch afladers in Zuid-Afrika zijn niet aan de markt tot de in Europa geldende prijzen. Als nieuwe concurrent van de Platamaïs is de Donaumaïs gekomen. Van deze maïsoort was in het begin der afgelopen week het aanbod nog beperkt, doch allengs zijn er meer verkoopers aan de markt gekomen tot geregeld dalende prijzen, welke sterk tegen die voor Platamaïs concurreeren. Nog zijn de uitvoeren van Donaumaïs slechts gering, doch een spoedige toename van de verschepingen mag worden verwacht, daar veel contracten zijn afgesloten op November- en December-aflading. Het binnenhalen van den oogst in Roemenië is afgelopen en de kwaliteit geeft reden tot tevredenheid. Bovendien zijn nog groote voorraden maïs van den ouden oogst aanwezig, zoodat oude en nieuwe maïs gemengd kunnen worden verladen, waardoor het risico niet groot is, dat de kwaliteit bij aankomst in West-Europeesche havens niet gezond zal zijn. Volgens particuliere schattingen bedraagt de opbrengst van maïs in Roemenië dit jaar 16 tot 18½ miljoen quarters tegen een opbrengst in het vorige jaar van 29.330.000 quarters. Men meent, dat, met inbegrip van de van ouden oogst nog aanwezige voorraden, een uitvoersurplus van 5.250.000 quarters aanwezig zal zijn. De uitvoeren van den Donau van 1 November 1929 tot en met 29 October 1930 bedroegen 5.831.000 quarters.

De stemming voor gerst was in het begin der afgelopen week gedrukt tengevolge van overvloedig aanbod, vooral in de tweede hand, toen verscheiden booten tezelfder tijd waren aangekomen en nog flinke hoeveelheden opgeruimd moesten worden. Deze aangekomen partijen zijn dan ook tot lage prijzen naar het binnenland verkocht en het bleek, dat de groote consumptievraag voor gerst volkomen in staat was, om het aanbod op te nemen. Omstreeks het midden der afgelopen week, toen de aangekomen booten waren gelost en er slechts een beperkt aanbod meer was van spoedig verwachte gerst, verbeterde de stemming. Tot deze verbetering droegen ook de verschepingen van Rusland en den Donau bij, daar deze aanmerkelijk kleiner bleken te zijn dan in de voorafgaande weken. De prijzen verbeterden eenige guldens per last, doch vermeerdert aanbod van den Donau had spoedig tengevolge, dat deze verbetering weder verloren ging. Dit werd tevens in de hand gewerkt door meer aanbod van Russische gerst uit spoedig verwachte booten en de zeer flauwe Noord-Amerikaansche gerstmarkt. Canada maakt zich blijkbaar op om althans een deel van zijn overdadige gerstvoorraden naar Europa te spuien en

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	26 Oct./1 Nov. 1930	Sedert 1 Jan. 1930	Overeenk. tijdvak 1929	26 Oct./1 Nov. 1930	Sedert 1 Jan. 1930	Overeenk. tijdvak 1929	1930	1929
Tarwe	68.619	1.483.329	1.390.307	18	91.452	103.388	1.574.781	1.493.695
Rogge	37.240	434.023	176.530	7.442	48.807	1.158	432.830	177.688
Boekweit	175	15.804	17.494	77	1.887	875	17.691	18.369
Mais	24.929	876.182	713.793	6.470	158.897	170.244	1.035.079	884.037
Gerst	68.402	558.234	419.276	2.071	41.605	6.395	599.839	425.671
Haver	5.181	170.081	180.565	—	3.114	2.944	173.195	183.509
Lijnzaad	677	73.705	123.652	7.537	219.921	265.478	293.626	389.130
Lijnkoek	919	110.041	197.543	—	100	600	110.141	198.143
Tarwemeel	5.565	119.217	71.530	98	35.582	24.015	154.799	95.545
Andere meelsoorten	1.887	19.927	18.597	203	4.632	—	24.559	18.597

op 4 November werden zelfs naar Nederland weer zaken in Canadeesche gerst gedaan, nadat daarvan in langen tijd geen sprake was geweest. Nu ook Canada zich dus actief in den strijd heeft begeven ziet het er voor de gerstmarkt voorloopig nog slecht uit.

In haver kwamen weinig zaken tot stand. Disponibele Russische haver vindt in Nederland geregeld koopers en in Engeland en België wordt tot dalende prijzen nu en dan Platahaver verhandeld, doch van veel beteekenis zijn de omzetten echter niet.

SUIKER.

Het in het vorig verslag gemelde bericht dat Mr. Chadbourne naar Europa vertrokken was, bleek voorbarig te zijn, aangezien dit vertrek op het laatste oogenblik uitgesteld werd in verband met de vertraging in de behandeling van het Chadbourneplan in het Cubaansche parlement. Dit uitstel is dan ook oorzaak van de reactie, welke in de afgelopen week op de Suikermarkten te bespeuren was. De ratificatie van het betreffende wetsvoorstel zal in verband met de intusschen plaats gehad hebbende verkiezingen niet vóór 10 November kunnen geschieden. Intusschen heeft de Cubaansche President den uitvoer van Suiker zoolang verboden, tenzij de verkoop daarvan vóór 25 October plaats vond.

Op de Amerikaansche markt moesten houders van ruwsuiker hunne oorspronkelijke vraagprijzen van 1.50 d.c. geleidelijk tot 1.39 d.c. verlagen om tot zaken te kunnen komen. De noteeringen op de termijnmarkt te New-York schommelden niet onbelangrijk. Na een daling van ca. 10 punten sloot de markt weder 5 à 10 punten vaster op de volgende prijzen: Dec. 1.44; Jan. 1.45; Maart 1.52; Mei 1.58 en Juli 1.64, terwijl Spot Centr. met 3.42 genoteerd werden.

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. bedroegen deze week 58.000 tons, de versmeltingen 62.000 tons tegen 50.000 tons in 1929 en de voorraden 227.000 tons tegen 674.000 tons.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1930	1929	1928
	Tons	Tons	Tons
Productie	4.671.260	5.156.315	4.037.833
Overdracht 1/1	231.928	131.044	280.890
Consumptie	116.947	126.315	150.833
Weekontv. afscheepavens...	29.510	21.807	38.579
Totaal sedert 1/1	3.563.972	4.600.117	3.639.276
Weekexporten	59.837	40.548	64.049
Totale export sedert 1/1	2.666.176	4.225.753	3.165.400
Voorraad afscheepavens....	1.007.346	374.456	474.922
Voorraad binnenland	1.180.791	429.883	247.724

F. O. Licht publiceert zijn 2e raming van den Europeeschen bietsuikeroogst 1930/'31, waarvan de totalen hier volgen in vergelijking met zijne 1e raming en met de opbrengst 1929/'30:

	1930/31	1929/30
	2e raming	1e raming
	Tons	Tons
Europa zonder Rusland ..	7.985.000	7.851.000
Rusland	1.760.000	1.760.000
Europa incl. Rusland	9.745.000	9.611.000
		Opbrengst
		Tons
		950.000

In deze 2e raming verschijnt Duitschland met een 70.000 tons hooger cijfer en verder Roemenië en Italië elk met 25.000 tons meer. De overige landen bleven nagenoeg onveranderd.

In Engeland verhoogden Raffinadeurs deze week den prijs van bijna alle assortimenten met 3 d. Zaken in Ruwsuiker bleven zeer beperkt, doch de markt bleef goed prijshoudend met afdoeningen tot Sh. 6/5¼ cif. U.K. voor promptie verschepingen. Op de termijnmarkt heerschte

een levendige stemming wegens de fluctuaties. De slotnoteeringen voor Ruwsuiker waren:

October	88°	Bietsuiker fob. Sh. 5/9
December	"	" " " " 5/8
Januari	96°	Rietsuiker cif. " 6/5¼
Maart	"	" " " " 6/8¼
Mei	"	" " " " 6/1¼
Augustus	"	" " " " 7/1½

Op Java heeft de V.I.S.P. de verkooplimes met f ½ verhoogd, nadat zij biedingen op een aanzienlijk kwantum tot de vorige prijzen geweigerd had. Uitzonderd voor een klein partijtje konden koopers den verhoogden prijs niet aanleggen.

Hier te lande opende de markt in prijshoudende stemming, doch veroorzaakten winstnemingen weder afbrokkeling tot het vorig niveau. Het slot was kalm met noteeringen tot ongeveer gelijke cijfers: Dec. f 8¾; Mrt. f 9¾; Mei f 9¾ en Aug. f 9¾, waartoe koopers. De omzet bedroeg deze week 4750 tons.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons. Manchester, d.d. 29 October 1930.

Het Amerikaansche Ginnere-Rapport, dat jl. Zaterdag gepubliceerd werd met een totaal van 9.252.000 balen, tegen 9.095.000 balen een jaar geleden, kwam vrijwel met de algemeene verwachtinge overeen en had slechts weinig invloed op prijzen. Daar staat tegenover, dat de Amerikaansche katoenmarkt vrij vast gebleven is en prijzen dagelijks gefluctueerd hebben; gisteren noteerde Mid-American Spot in Liverpool 6.26 d., tegen 5.54 d. het laagste punt van dit seizoen op 10 dezer. Gedurende den namiddag had er een verdere prijsstijging plaats en sloot Liverpool 23 punten hooger voor Januari-futures; slot New-York was eveneens 36 tot 51 punten hooger. Niettegenstaande de algemeene meening en ook in verband met de overvloedige aanvoeren en de verminderde wereldconsumptie is deze stijging voornamelijk veroorzaakt door dekkingsaankopen en speculatie manipulaties en het blijft nog te bezien, of deze stijging zich zal kunnen handhaven. Hedenmorgen opent Liverpool 8—11 punten hooger. Ook Egyptische katoen is vaster geworden. Nadat F.G.F. Sakellaris „Spot” een week geleden een niveau van 9.40 d. bereikt had, het laagste punt van dit seizoen, stegen prijzen weer tot 9.95 d. Loco-verkoop waren de vorige week beter en het totaal bedroeg 35.150 balen, waarvan 14.850 Amerikaansche en 13.750 Zuid-Amerikaansche. Wat het restant betreft, waren 1890 balen Egyptische en Soedaneesche, 2230 Afrikaansche, 1600 Oost-Indische en 830 balen van andere markten.

De Amerikaansche garemarkt heeft sedert onze laatste publicatie aanmerkelijk meer leven getoond. Er werden gisteren in alle soorten Mule Twist en Weftcops vrij goede zaken gedaan, als ook in de goedkoopere kwaliteiten medio nummers ringtwist, speciaal voor binnenlandsch gebruik, daar de vraag van Nederland slechts gering was. Deze week is er veel meer omgegaan, doch de stijging van katoenprijzen en ook de iets sterkere positie van enkele spinners hebben zaken tegengehouden. Ook in getwijnde garens zijn goede zaken voor het Noorden, als ook voor de Midlands afgesloten, terwijl er in enkele gevallen ook voldoende in-deelingen tegen oude contracten binnengekomen zijn. Ook in Egyptische katoen gaat wat meer om en er bestaat meer belangstelling voor cops. Dit is echter nog niet algemeen, daar verschillende gebruikers slechts kleine kwanti koopen. Naar getwijnde garens bestaat een bescheiden vraag, hoewel hier en daar enkele doubleurs flinke zaken gemeld hebben.

Er zijn teekenen, die op grootere activiteit in de doekmarkt wijzen. Prijzen zijn vaster in overeenstemming met

leden jaar waren deze cijfers resp. 8,6; 3,3; 11,9 miljoen KG.

Naar verluid worden opnieuw besprekingen gevoerd tusschen Nederlandsche en Britsche producenten om den gezamenlijken thee-oogst ook in 1931 te beperken. Amsterdam, 3 November 1930.

COPRA.

De markt fluctueerde de afgelopen week zeer sterk. Het aanbod van het Oosten blijft bij voortduur gering, terwijl er verschillende malen speculatieve aankopen werden uitgevoerd, die de markt scherp naar boven drevén. Was deze vraag voorbij, dan zakte de markt weer spoedig in.

Van Marseille was er weinig vraag.

Van de andere Europeesche fabrieken is er regelmatig eenige vraag te bespeuren, doch van grooten omvang mag deze niet genoemd worden.

De markt sluit met koopers voor:

Nederl.-Indische f.m.s., aflading	November	£ 16.17.6
" " " "	December	" 16.18.9
" " " "	Januari	" 17.-/-
" " Mixed "	Nov./Dec.	" 16.8.9

STEENKOLEN.

Omtrent de uitwerking van de invoering van de Coal Mines Bill heerscht, ook in Engeland, nog de grootste onzekerheid. Weliswaar is er een centraal plan, dat officieel afgekondigd is, doch de districtsplannen zijn nog niet alle bekrachtigd en verder zijn er nog moeilijkheden in verband met het vaststellen van de maximum productie van het land en de quota voor de verschillende districten. Ook moet het loonvraagstuk in sommige districten nog onder de loupe worden genomen, zoodat, alles bijeengenomen, het lang niet zeker is, dat alles zal verlopen zonder stoornissen.

De prijzen zijn:

Northumberland Ongezeefde	f 9.50
Durham Ongezeefde	" 9.75
Cardiff 2/3 large 1/3 smalls	" 12.50
Schotsche Gezeefde (Prime Lothians)	" 9.25
Yorkshire gewasschen Singles	" 10.—
Westfaalsche Vetsfönder	" 12.35
" Vlamstukken I	" 13.50
" Smeenootjes	" 13.—
" Gasvlamsfönder	" 12.25
" Gietokes	" 16.50
Hollandsche Eierbriketten	" 15.50

alles per ton van 1.000 KG. franco station Rotterdam/Amsterdam.

Ongezeefde bunkerolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 10.90. Markt onzeker. 5 November 1930.

IJZER.

De stemming op de exportmarkt voor ruw-ijzer is bij voortduur gedgeprimeerd. De prijs van Lux 3 is den laatsten tijd weer zwakker geworden, evenals die van Cleveland No. 3, dat thans in Schotland tegen 64/- te Falkirk wordt aangeboden, d.i. tegen 2 sh. lager dan eenige weken geleden.

Het belangrijke nieuws van deze week is het besluit om het verkoopkantoor voor gietijzer op de Fransche markt (O.S.P.M.), dat per 31 Dec. 1930 afloopt, niet te verlengen. De staalmarkt is zwakker dan ooit. De prijzen voor half-fabrikaten en eindproducten gaan regelmatig elke week met één of meer sh. achteruit.

VRACHTENMARKT.

Graan van Noord-Amerika. De reeds ongunstige toestand op deze markt werd in den loop der laatste week nog slechter. De vraag was zoo gering, dat, niettegenstaande de spoedig te verwachten sluiting der scheepvaart op de St. Lawrence rivier, buitengewoon lage cijfers voor November-laden geaccepteerd werden. Van Montreal werd een boot van 25.000 qtrs. per 8/10 November tegen 1/3 naar Avonmouth bevracht, met de optie Dundee tegen 1/4½, terwijl voor partijen naar Antwerpen of Rotterdam \$ 0,07½, en naar Catania, Torre Amunziata en Trapani, drie plaatsen, \$ 0,10 betaald werd. Voor een volle lading van St. John, N.B., naar de Middellandsche Zee per einde November/December wordt \$ 0,10 in uitzicht gesteld en van New-York naar Antwerpen of Rotterdam per tweede helft Nov. en begin Dec. \$ 0,07.

Noord-Pacific. Deze markt schijnt bijzonder sterk onder de concurrentie van het Russische graan te lijden, en ofschoon het nieuwe seizoen nadert, zijn er momenteel geen tarwe-orders aan de markt. Volgens ontvangen berichten hebben lijnbooten 16/3—17/6 van Vancouver geaccepteerd voor verscheeping tot December.

La Plata. Er valt helaas niet de minste verbetering te constateeren. De vraag was zeer gering en sinds het laatste

bericht werden hoogstens 12 booten afgesloten. De vrachten werden gestadig flauwer; terwijl in het begin der afgelopen week voor handige booten van de Bovenrivier naar U.K./Continent voor begin November laden 15/6 betaald werd, werd tegen het einde der week door schepen van ca. 6800 ton in dezelfde richting 12/6 geaccepteerd. Van Bahia Blanca werd een 8600 tonner van Antwerpen of Rotterdam tegen het lage cijfer van 11/6 bevracht, voor 10/20 Nov. laden.

Voor het nieuwe seizoen bestond weinig belangstelling. De eenige afsluiting betreft een boot van 7800 ton, 10 pCt., per 15 Jan./15 Febr. van Bahia Blanca tegen 15/6 naar U.K./Continent, 6 d. minder voor de Antwerpen/Hamburg Range, verder 6 d. minder voor Antwerpen of Rotterdam, 2/- extra voor de optie Middellandsche Zee.

Salpeter van Chili. Bevrachters waren zeer terughoudend, hetgeen overigens zeer begrijpelijk is, als men bedenkt, dat zij sinds Juni voor dit seizoen in totaal ca. 900.000 ton afgesloten hebben. Wat het vrachtcijfer betreft, waren bevrachters weer in de gelegenheid van de slechte La Plata markt te profiteeren, maar niettegenstaande zij gemakkelijk November-booten van 7/500 ton tegen 19/- a 19/6, basis Bordeaux/Hamburg Range hadden kunnen verkrijgen, toonden zij zoo goed als geen belangstelling. Er werd dan ook slechts één lading afgesloten, nl. 10/11.000 ton per December naar Bordeaux/Hamburg Range tegen 19/- één, 19/6 twee, en 20/- drie loshavens. Ook voor lijnruimte werden de vrachten flauwer, en werden 5000 ton per November/December naar Duinkerken, Antwerpen, Rotterdam, Bremen, Hamburg, tegen het lagere cijfer van 18/- geboekt.

Suiker van West-Indië. De vraag was ook nu weder zeer onvoldoende. Behalve een handige lading van San Domingo naar U.K./Continent per eind December/begin Januari, waarvoor een vracht van 13/6 genoteerd werd en twee orders van elk 7500 ton per November en December van Cuba naar Shanghai of Japan tegen \$ 4,50, zijn er geen ladingen aan de markt.

Donau en Zwarte Zee. Van den Donau vond slechts één afsluiting plaats, welke een 3500 tonner naar Scandinavië betreft, waarvoor 17/6, basis één haven, betaald werd voor November/December laden. Van de Zwarte Zee was de vraag beter, maar de vracht liep terug op 11/-, tegen welk cijfer meer dan 6 booten naar het Continent opgenomen werden, voor 10/25 November laden.

Middellandsche Zee. De toestand op deze markt blijft ongunstig. Noch reeders noch bevrachters toonen veel belangstelling, behalve voor prompte termijnen. De vrachten zijn zoo laag, dat zij moeilijk nog veel slechter kunnen worden. Voor erts werd betaald: Almeria Pier/IJmuiden 5/-; Spalato/Rotterdam 5/6; Bona/Rotterdam of Vlaardingen 4/6; Huelva/Rotterdam 4/10½; Gent 5/-; Rouaan, 7/6 en Pernis/Capelle/Zwijndrecht 5/3 één, 5/9 twee havens, en voor fosphaat: Sfax/Antwerpen en Gent 7/3; Ipswich 9/1½; Tunis/Nantes 5/7½; Bona/Rotterdam 6/6, Londonderry 10/3; Casablanca/Dundee 6/6.

Noord-Spanje. Ook in deze afdeling valt geen verbetering waar te nemen. Van Bilbao naar Cardiff of Port Talbot werd 5/3 en van Santander naar Tyne Dock 5/- betaald, terwijl momenteel nog volgende ladingen genoteerd worden: 5000 ton Bilbao/Tyne Dock 5/-; 2500 ton Bilbao/Middlesbrough 5/- en 3/3500 ton Bilbao/Grangemouth 4/9.

Kolen van U.K. De vraag naar scheepsruimte was in alle richtingen gering. Het aanbod van schepen daarentegen zeer groot, zoodat er niet de minste kans op een vaster worden der vrachten bestond. Er werden wederom zeer lage cijfers naar de Middellandsche Zee en Zuid-Amerika geaccepteerd, niettegenstaande de slechte thuisvrachten. Van Zuid-Wales werd betaald: Havre 3/6; Huelva 7/-; Algiers 6/9; Genua 6/-; Istanbul 7/1½; Dakar 7/9; Buenos Aires. 12/- November, 11/6 December; Ibcuy 14/6; Santa Fé 14/- en Montreal 10/- en van de Oostkust: Stettin 4/6; Elbe 3/3; Rotterdam 3/-; Rouen 3/10½; Bilbao 8/-; Algiers 6/9; Genua 6/6; Port-Said 7/-, en Montevideo 12/-.

RIJNVAART.

Week van 26 October t/m. 1 November 1930.

De aanvoeren van erts bleven ongewijzigd, die van graan daarentegen zeer levendig. Grootte scheepsruimte bleef voldoende beschikbaar, kleinere ruimte werd schaarscher en meer gezocht. De markt werd eenigszins beïnvloed door meerdere vraag naar vletschepen voor graan; de huren van deze schepen, vooral voor kleinere, bewogen zich op een hooger niveau. De ertsvrachten bleven onveranderd genoteerd voor: Ruhrhavens: f 0.25—f 0.35 per last met resp. 4 en 8 losdagen; Grimberg: f 0.32½—f 0.42½ per last met resp. 4 en 8 losdagen. Voor den Bovenrijn was matig vraag. Men betaalde voor ruwe producten ca. f 0.50 ad f 0.60 per last. Het sleeploon werd volgens het 35 cts. tarief genoteerd.